

DE MILITAIRE SPECTATOR

MAANDBLAD VOOR DE WEERMACHT VAN NEDERLANDEN INDIË

waarin opgenomen:

het Artilleristisch Tijdschrift, het Cavaleristisch Tijdschrift en het
Militair Technisch Tijdschrift.

Directeur-Redacteur: J. MOORMAN, Reserve-Kapitein der Grenadiers.

Redacteuren:

J. J. C. P. WILSON, Kapitein van den Generalen Staf, Leeraar Hoogere Krijgsschool.
A. Q. H. DIJXHOORN, Kapitein van den Generalen staf, Leeraar Hoogere Krijgsschool.
M. R. H. CALMEIJER, 1e Luitenant der Infanterie, werkzaam bij de Afdeling
Generale Staf van het Dep. van Defensie. P. W. PIETERS, Ritmeester der Huzaren.
A. ETERMAN, 1e Luitenant der Artillerie, Lid der Commissie van Proefneming.

Redactie en Administratie: Zwarteweg 1, Den Haag. Tel. 117783. Postrekening 44715
Abonnement f2.50 per kwartaal. Indië en Buitenland f12.50 per jaar. Losse Nummers f1.50

102de JAARGANG

No. 8

AUGUSTUS 1933

INHOUD.

	Blz.
Bij het 60-jarig bestaan van den Indischen Generalen Staf.....	467
Nieuwe Uitgaven	473 en 515
Kleine aanvallende ondernemingen	474
Lessen uit de Krijgsgeschiedenis (Een kleine aanvallende onderneming), door M. R. H. CALMEIJER	477
Optreden van het Bataljon in de verdediging, door C. J. A. v. D. HEEM.....	483
Het gebruik van de luchtstrijdkrachten in het Shanghai-Conflict, door J. H. VAN RIESEN	487
De Zweedsche Rijschool te Strömsholm, door L. C. CNOPIUS.....	494
Hoek tusschen Kaart-Noorden en Geografisch-Noorden op onze Stafkaart, door Ir. M. TANS	498
Mijn ervaringen als gewonde in den Wereldoorlog, door F. VERSPIJCK (III).....	501
Enkele voordeelen van het Soldaat zijn.....	508
Zooals het vroeger was, door FR. DE WITT HUBERTS (II).....	509
Beoefening van het Tuchtrecht in de Weermacht en Vragen met betrekking tot de toepassing van het Tuchtrecht.....	514
Leven en Streven in de Koninklijke Landmacht.....	516
Uit de Vakpers	521

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V. - 's-GRAVENHAGE - 1933

60-JARIG BESTAAN van den Nederlandsch-Indischen Generalen Staf

J. C. KOSTER

Luitenant-Generaal Commandant van het Leger en Hoofd van
het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië.

Ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van den
Generalen Staf van het Leger in Nederlandsch-Indië
bieden wij den Commandant van het Leger, het
Hoofd van den Generalen Staf, Generaal Majoor
M. Boerstra, van wien wij tot ons leedwezen onzen
lezers geen portret kunnen aanbieden en de Offi-
cieren van dien Staf onze hartelijke gelukwensen
aan. Wij brengen aan dien Staf warme hulde voor
zijn energieken en beleidvollen arbeid in het belang
van Nederlandsch-Indië en Nederland.

DE MILITAIRE SPECTATOR.

BIJ HET 60-JARIG BESTAAN VAN DEN INDISCHEN GENERALEN STAF

Voorgeschiedenis.

De in 1873 opgerichte Indische Generale Staf, waarvan thans het 60-jarig bestaan wordt herdacht, is niet de eerste geweest, dien het Indische leger heeft gekend. Reeds de „Organisatie der Landmagt” van 1808 spreekt van een Generalen Staf, de „Etat de Situation” van 1811 (DAENDELS) van een „Etat-major Général”, waarna de Formatie van 1814, welke als basis moest dienen voor den wederopbouw der koloniale weermacht na het Engelsche tusschenbestuur, naast den Grooten Staf of Staf van den Gouverneur-Generaal en den Staf van den Generaal, commandant der „Troupes”, nog een afzonderlijken Generalen Staf noemt. Uit de daarbij verstrekte toelichtingen blijkt echter ten duidelijkste, dat laatstgenoemde alleen den naam gemeen had met het orgaan, dat wij thans aldus betitelen; in wezen was deze staf niet veel anders dan een soort Departement van Oorlog in embryonalen vorm, dan wel, in engeren zin, de tegenwoordige 1e Afdeeling daarvan. Alleen de Chef van den G.S. bekleedde in deze formatie een belangrijke functie, eenerzijds als plaatsvervanger van den Legercommandant, anderzijds als „militaire secretaris van het Gouvernement”; zoo lezen wij in de „Instructie voor den Generaal, commandeerende 's Konings troepen in de Oost-Indische bezittingen” (1815), Art. 8: „Het hoofdkwartier van den generaal zal gewoonlijk weinig van de residentie van den Gouverneur-Generaal verwijderd zijn. Dan, daar de commandeerende generaal der troepen zich dikwerf naar onderscheidene militaire punten begeven moet, zal er gestadig in de nabijheid van de residentie van den Gouverneur-Generaal een centrale militaire directie verblijven en deze zal gevonden worden in den chef van den algemeenen staf.” En verder (Art. 23) . . . „De Gouverneur-Generaal kan te dien einde ook den chef van den algemeenen staf als de militaire secretaris van het Gouvernement generaal beschouwen, opdat de chef van den algemeenen staf verantwoordelijk zoude kunnen zijn, dat er aan de rapporten naar Europa overgaande, niets ontbreke.”

In de Formatie van 1854 vinden wij den naam G.S. wederom terug. Naast het Kommandement van het Leger werd nl. ingesteld een Militair Departement onder een kolonel of luitenant-kolonel met titel Chef van den Generalen Staf, een majoor met titel Sous-Chef G.S. en 8 officieren-adjudanten. Doch, hoezeer deze omschrijving ook suggesties opwekt aan een „echten” G.S., ook thans dekte de naam geenszins het begrip, zooals wij dat tegenwoordig kennen. Weliswaar verrichtten de officieren van het Militaire Departement éénigen arbeid, die tot den werkkring van een G.S. behoort, doch in wezen was ook dit orgaan niet veel anders dan een soort 1e Afdeeling van het Departement van Oorlog, zij het met meer macht dan thans. De Directie's en Hoofdbureau's van wapens en diensten waren nl. min of meer onder het Militaire Departement

gesteld, iets wat zij over het algemeen maar weinig op prijs stelden en wat dan ook tot de noodige moeilijkheden en wrijving aanleiding heeft gegeven.

In die dagen gingen er reeds stemmen op, die de noodzakelijkheid bepleitten van het in het leven roepen van een werkelijken Generalen Staf voor het Indische leger. Het was vooral de toenmalige Legercommandant DE STUERS, die hierop aandrong. In de jaren 1854—1858 heeft hij herhaaldelijk de oprichting voorgesteld van een „Bureau voor de Statistiek”, welk bureau zou moeten dienen tot het verzamelen van uit een militair oogpunt van belang zijnde gegevens betreffende land en volk in de verschillende gebiedsdeelen van den archipel, gegevens welke, naar hij betoogde, van onschatbare waarde zouden zijn zoodra het noodig mocht worden een militaire expeditie naar eenig in opstand gekomen gebied uit te zenden. DE STUERS vermocht met zijn denkbeelden echter geen succes te boeken; het Opperbestuur ging niet op zijn voorstellen in.

Nadat in 1867 het hooger vermelde Militaire Departement verdwenen was, werd in 1870 wederom een poging gedaan om tot de oprichting van een Generalen Staf te geraken. In dat jaar diende de Legercommandant KROESEN voorstellen dienaangaande in bij den Gouverneur Generaal, die ze met gunstig advies doorzond aan den Minister van Koloniën. De Indische G.S. zou volgens deze plannen op denzelfden voet worden georganiseerd als de Nederlandsche. Bij den Minister vonden de voorstellen evenwel geen gunstig onthaal en er werd dan ook een afwijzende beschikking op genomen. Wel zelden echter hebben de feiten zóó snel en zóó volledig een afwijzend ministerieel oordeel gelogenstraft als in het onderhavige geval. Immers, nauwelijks had de Minister van Koloniën uitgemaakt, dat een Generale Staf voor het Indische leger overbodig kon worden geacht, of de gebeurtenissen in Noord-Sumatra noopten de Regeering tot het met spoed uitzenden van een krachtige expeditie naar Atjeh ten einde „der Atjehsche Regeering opheldering te vragen over haar trouweloos gedrag, o.a. blijkende uit de dubbelzinnige houding van hare gezanten te Singapore en erkenning te verkrijgen van de opperheerschappij van Nederland.” En, bleek reeds bij de voorbereiding van de expeditie, hoe weinig eigenlijk bekend was betreffende den tegenstander en het toekomstige operatietooneel en hoezeer dit de werkzaamheden bemoeilijkte, bij de uitvoering deed zich het gebrek aan gegevens nog veel ernstiger gevoelen. Zoo wist men niet over hoeveel weerbare mannen, geschut, geweren en munitie de Sultan beschikte. Men tastte geheel in het duister t.a.v. de topografische gesteldheid van het binnenland, was zelfs niet bekend met de juiste ligging van den Kraton, het eerste strategische doel der expeditie, op slechts luttele kilometers van de kust gelegen! Men wist vrijwel niets af van den Atjehschen volksaard, van de Atjehsche taal, strijdwijze, gewoonten en gebruiken en beschikte niet over juiste gegevens betreffende het klimaat. Waarlijk, een onderneming op deze wijze op touw gezet, droeg de kiem der mislukking reeds van den aanvang in zich en de uitspraak is dan ook niet gewaagd, dat de expeditie geen échec zou hebben geleden, indien men over voldoende gegevens had beschikt. Was niet, op het oogenblik waarop de tweede bevelhebber, Kolonel VAN DAALen, na het sneuvelen van Generaal KÖHLER opperbevelhebber geworden, tot het afbreken van den veldtocht besloot, de overwinning in het zicht, zonder dat men er zelfs een flauw vermoeden van had? De gebeurtenissen hadden de voorstanders van een Indischen Generalen Staf wel volledig in het gelijk gesteld.

Kort na den ongelukkigen afloop van de 1e Atjeh-expeditie werd in Indië, onder nadere goedkeuring des Konings, een „bureau van de krijgstoerusting

op Noord Sumatra" opgericht, in eerste instantie bestemd om de voor de 2e Atjeh-expeditie aan te wijzen stafofficieren theoretisch en practisch op hun toekomstige taak voor te bereiden. Het is dit bureau, dat als den grondslag kan worden aangemerkt van den Indischen Generalen Staf.

Intusschen had het échec op Atjeh ook de oogen van den Minister van Koloniën geopend. Kort na de oprichting van het bureau van de krijgstoerusting op Noord Sumatra werden dan ook in Indië van dezen bewindsman plannen ontvangen, behelzende het in het leven roepen van een bureau „bestemd tot het verzamelen van alle aardrijkskundige, statistische en strategische gegevens, welke van nut kunnen zijn bij de verdediging tegen een buitenlandschen, zoowel als tegen den Inlandschen vijand." De Minister merkte daarbij zeer terecht op, dat hij dezen maatregel als een noodzakelijke voorbereiding tot de oprichting van een Generalen Staf beschouwde, omdat, alvorens dezen staf goed te kunnen doen functionneeren, dit bureau het centrum moest zijn, waar inlichtingen waren te bekomen omtrent alles wat uit een militair oogpunt voor de leiding van een expeditie en voor de landsverdediging van belang kon zijn. Overeenkomstig den wensch van den Minister van Koloniën werd bij Gouvernements-Besluit van 23 Augustus 1873, No. 30, de voorloopige organisatie van het bureau vastgesteld, dat zou bestaan uit 1 majoor en 5 kapiteins, waaraan werden toegevoegd de reeds bestaande instellingen: het Topografisch Bureau en de Militaire Verkenningen.

Oprichting van den Generalen Staf.

Aan het nieuw opgerichte instituut was echter geen lang leven beschoren. Merkwaardigerwijze toch werd slechts enkele maanden later in Indië het Koninklijk Besluit van 16 Augustus 1873 No. 74 ontvangen, houdende de definitieve organisatie van den Indischen Generalen Staf. Men was dus blijkaar in Nederland van opvatting veranderd.

Het Koninklijk Besluit van 16 Augustus 1873 No. 74 werd op 27 December d.a.v. bij Gouvernements Besluit No. 10 in Indië afgekondigd. Volgens dit Koninklijk Besluit zou de Legercommandant tevens Chef van den Generalen Staf zijn, een uit den aard der zaak zonderlinge organisatie die een uitvloeisel was van de vrees, dat een afzonderlijke Chef van den G.S. weer een soortgelijke rol zou spelen als de voormalige Chef van den G.S. — Hoofd van het Militaire Departement, aan welke functie men, zooals hooger reeds werd opgemerkt, geen aangename herinneringen had.

De Generale Staf zou tellen: 1 luitenant-kolonel of majoor, 1 majoor en 12 kapiteins, onderverdeeld als volgt:

Hoofdbureau: 1 luitenant-kolonel of majoor en 2 kapiteins (dit hoofdbureau werd de VIIe Afdeeling van het Departement van Oorlog),

Topografisch Bureau en Militaire Verkenningen: 1 majoor en 5 kapiteins, Instructeurs Stafschool: 4 kapiteins,

Adjutant van den Legercommandant: 1 kapitein.

Deze formatie was dus wel zéér bescheiden. De bij het Topografisch Bureau en de Militaire Verkenningen ingedeelde officieren, die hier wel zeer oneigenlijk in de formatie van den Generalen Staf waren opgenomen, waren natuurlijk niet voor het eigenlijke stafwerk bestemd. Ook de werkzaamheden van de instructeurs van de Stafschool en van den adjudant van den Legercommandant lagen buiten het terrein van den Generalen Staf in engeren zin. En zoo bleven voor den eigenlijken stafdienst alleen over de officieren van het hoofdbureau,

welks bezetting veel te zwak was, zelfs belangrijk zwakker dan die, welke de Minister aanvankelijk noodig had geoordeeld voor het voorbereidingsbureau, dat immers 1 majoor en 5 kapiteins zou tellen. En dat, terwijl het hoofdbureau toch zeer zeker niet minder stof zou hebben te verwerken. Aan stafdienst heeft dit bureau dan ook niet veel kunnen doen; het werd al spoedig in wezen niet anders dan een Afdeeling van het Departement van Oorlog, welke hoofdzakelijk loopende zaken behandelde, die evengoed bij andere Afdeelingen zouden kunnen zijn afgedaan.

De instructeurs-Stafschool waren bestemd om op te treden als leeraar bij de op te richten Indische Stafschool, waar de toekomstige stafofficieren zouden worden opgeleid. Na een interessanten pennestrijd was nl. beslist, dat die opleiding in Indië zou geschieden. Het feit echter, dat ook na herhaalden oproep zich in Indië geen gegadigden voor deze betrekking aanmeldden en dat de Nederlandsche kapiteins van den Generalen Staf, die men voor deze functie aanzocht, slechts genegen bleken te zijn naar Indië te gaan op voorwaarden, die als zijnde exorbitant niet voor inwilliging vatbaar werden geacht, gaf aanleiding tot nadere gedachtenwisseling, waarbij bleek dat de toenmalige Legercommandant, Generaal WHITTON, de voorkeur gaf aan een opleiding in Nederland. Ten slotte werd bij Koninklijk Besluit van 30 Maart 1876 No. 19 bepaald, dat de opleiding van de toekomstige Indische stafofficieren voortaan aan de Krijgsschool in Nederland zou geschieden en hiermede was de Indische Stafschool voorgoed van de baan.

Formatie van den Generalen Staf.

Evengenoemd Koninklijk Besluit bracht tevens een zeer belangrijke wijziging in de formatie van den Generalen Staf. Deze werd toen als volgt samengesteld:

H o o f d b u r e a u: 1 kolonel, Chef van den Generalen Staf, 1 luitenant-kolonel, 1 majoor en 3 kapiteins, waarvan de majoor en één kapitein bestemd om als regel met eenige bijzondere opdracht belast te worden, terwijl van de beide overblijvende kapiteins er één adjudant van den Legercommandant zou kunnen zijn.

T o p o g r a f i s c h e D i e n s t: 1 majoor of luitenant-kolonel, 1 kapitein-adjudant en 6 kapiteins, chefs der opnemingsbrigades.

T e r r i t o r i a l e i n d e e l i n g: 4 kapiteins, chefs van de staven in de 3 Militaire Afdeelingen op Java en op Sumatra's Westkust.

Hiermede had dus de Generale Staf een afzonderlijken chef gekregen, die, onder de onmiddellijke bevelen van den Legercommandant staande, een gelijke positie innam als de chefs der overige Afdeelingen van het Departement van Oorlog (hoofden van wapens en diensten). Voorts was het hoofdbureau uitgebreid en waren de chefs van de staven der Militaire Afdeelingen thans bij den Generalen Staf opgenomen. Jammer genoeg echter was de ongelukkige indeeling der officieren van den Topografischen Dienst bij den Generalen Staf gehandhaafd.

De taak van den Generalen Staf.

De Generale Staf kon thans in goeden ernst aan zijn taak beginnen. Een aanvang werd gemaakt met het verzamelen van gegevens uit de archieven van het Departement van Oorlog en van gegevens op het gebied van geographie,

statistiek en land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië, voor militaire doeleinden en in het bijzonder voor eventueel uit te zenden expeditie's van gewicht. Ook de bestudeering van defensievraagstukken werd ter hand genomen. Doch al spoedig bleek de bezetting van het hoofdbureau, niettegenstaande de uitbreiding, ten eenenmale onvoldoende voor de veelomvattende taak. Door de verschillende noodzakelijke detacheringen — de majoor als chef van den staf naar Atjeh, een kapitein in commissie met de chefs van de staven der Militaire Afdeelingen voor de bestudeering van defensievraagstukken en een kapitein adjudant van den Legercommandant — bleven voor de werkzaamheden op het hoofdbureau slechts over de chef, 1 luitenant-kolonel en een kapitein, welke officieren bovendien nog een groot gedeelte van hun tijd moesten besteden aan het afdoen van loopende zaken. Later, in 1882, toen bij de nieuwe formatie de Legercommandant een afzonderlijken adjudant kreeg en de gewestelijke dienst werd uitgebreid met een kapitein, chef van den gewestelijken staf in Atjeh, werd het wel wat beter, maar ook toen bleef de bezetting van het hoofdbureau nog te zwak. Trouwens, door de geheele geschiedenis van den Indischen Generalen Staf loopt als een rooden draad de altijd weer terugkerende moeilijkheid van een formatie, te beperkt om de zoo uitgebreide en veelomvattende taak in haar vollen omvang te beheerschen en dat is tot op den huidigen dag zoo gebleven. Dit is begrijpelijk. Het is nu eenmaal de vloek van een klein leger in een groot land, dat eenerzijds de hoeveelheid stafwerk, die moet worden verricht, niet rechtstreeks verband houdt met de sterkte van de weermacht doch in verhouding grooter wordt, naarmate de legersterkte kleiner is, terwijl anderzijds, indien men óók bij een zwak leger den Generalen Staf zou uitbouwen tot een ten volle voor zijn taak berekend orgaan, die staf geheel buiten de normale proportie zou komen te staan ten opzichte van de legersterkte, welke in het veld gebracht kan worden. Het zal duidelijk zijn, dat voor het verzamelen van voor militaire doeleinden van belang zijnde gegevens in een land, voor het bestudeeren van defensievraagstukken en het uitwerken van defensieplannen, voor het bijhouden van de politiek-strategische situatie in de nabuurstaten en het op de hoogte blijven van de nieuwe inzichten en opvattingen, welke op het gebied der militaire wetenschap worden gepubliceerd, het er weinig toe doet of een leger één dan wel tien divisiën sterk is; de hoeveelheid te presteeren arbeid zal niet belangrijk verschillen. Maar evenzeer behoeft het geen betoog, dat men in het eerste geval met een Generalen Staf van heel wat bescheidener omvang genoeg zal moeten nemen dan in het laatste. En zoo heeft het kleine Indische Leger steeds een Generalen Staf gehad die, vrij groot in verhouding tot de legersterkte, ten opzichte van de taak slechts een zwakke personeelsbezetting had.

Niettemin, al was dan de formatie in den regel onvoldoende, toch heeft de Indische Generale Staf veel en zeer belangrijk werk verricht. Betrof deze arbeid in het eerste tijdperk van zijn bestaan uit den aard der zaak in hoofdzaak den inlandschen vijand, langzamerhand, naarmate de toestand op de buitengewesten meer en meer geconsolideerd raakte en in het eene gewest na het andere rust en vrede duurzaam bevestigd werden, kwam de buitenlandsche vijand op het eerste plan. Hiertoe droegen ook de Russisch-Japansche oorlog en de als gevolg van dezen strijd zich ontwikkelende toestanden rond den Pacific het hunne bij. In de latere jaren heeft de Generale Staf, door het ontstaan en den groei van de nationalistische beweging in Indië met haar vele bijverschijnselen en uitwassen, er een uitgebreid en moeilijk arbeidsveld bij gekregen; het spreekt wel vanzelf dat ook de legerleiding, daarbij gesteund

door haar organen en daaronder in de eerste plaats door den Generalen Staf, deze beweging zorgvuldig dient gade te slaan om er, voorzoover zij het terrein van de weermacht betreedt, leiding aan te geven, dan wel paal en perk aan te stellen.

Verdere ontwikkeling.]

Het zou buiten het bestek van dit korte geschiedkundige overzicht vallen, indien wij de verdere ontwikkeling van den Indischen Generalen Staf op den voet zouden willen volgen. Volstaan moge daarom worden met het vermelden van enkele belangrijke feiten uit dien ontwikkelingsgang.

In 1887 werd bepaald, dat de Chef van den Generalen Staf ook generaal-majoor kan zijn, terwijl later die rang de normale werd voor deze functie. Hiermede werd dus recht gedaan aan de belangrijkheid van deze betrekking, waarvan de bekleeder gewoonlijk als den aangewezen opvolger van den Legercommandant wordt beschouwd.

Nadat langzamerhand het verband tusschen Generalen Staf en Topografischen Dienst steeds losser was geworden, werd in 1907 de Topografische Dienst definitief van den Generalen Staf gescheiden en tot een zelfstandig dienstvak met eigen Afdeeling van het Departement van Oorlog (IXe Afdeeling) verheven.

In het jaar 1913 werd het dienstvak van de Intendance van dat der Militaire Administratie, waarmede het tot dat tijdstip verbonden was, afgescheiden en werd de „VIIe Afdeeling B, Intendance” opgericht. In verband hiermede werd de VIIe Afdeeling van het Departement van Oorlog, Generale Staf, herdoopt in VIIe Afdeeling A, Generale Staf.

Bij Gouvernements Besluit van 30 Mei 1914 No. 39, werd de Generale Staf tijdelijk uitgebreid met eenig personeel ten behoeve van de oprichting eener Proefvliegafdeeling. Sedert is de Luchtvaartafdeeling een afzonderlijke legerafdeeling geworden en treedt het Hoofd van den Generalen Staf tevens op als Inspecteur van de Militaire Luchtvaart.

In 1922 werd de formatie van den Generalen Staf gewijzigd in verband met de invoering van het Divisie-verband.

De formatie van den Generalen Staf is in den loop der jaren herhaaldelijk gewijzigd en uitgebreid. Bij de jongste formatie van het Indische Leger (1925) was de samenstelling van den Generalen Staf, voor wat betreft het officierspersoneel:

Hoofdkantoor:

1 generaal-majoor of kolonel, hoofd van den Generalen Staf, tevens inspecteur van de Militaire Luchtvaart,

2 luitenant-kolonels of majoors,

1 majoor of kapitein, attaché militaire (deze functie is sedert 1922 niet meer vervuld),

7 kapiteins,

1 kapitein van den Generalen Staf, of kapitein of luitenant van een der wapens, secretaris van de Permanente Militaire Spoorweg Commissie.

Gewestelijke dienst:

2 luitenant-kolonels of majoors } bij de gewestelijke staven in de Militaire Afdeelingen op Java.
2 kapiteins }

Sedert is de stafofficier, die de functie bekleedde van secretaris van de P.M.S.C. aan de bezuiniging ten offer gevallen; dit secretariaat is thans aan het hoofd van het „kantoor oefeningen” opgedragen.

De kapiteins van het Hoofdkantoor zijn thans verdeeld over de volgende kantoren:

Defensie,
Oefeningen (tevens P.M.S.C.),
Buitengewesten,
Politieke zaken,
Luchtvaart,
Organisatie,
Reglementen.

Moge de Generale Staf van het Indische Leger spoedig verlost worden van de onaangename taak, die door de ongunst der tijden in de laatste jaren noodgedwongen zulk een belangrijk deel van den dagelijkschen arbeid heeft uitgemaakt: bezuiniging en afbraak. Moge binnen zeer korten tijd het oogenblik aanbreken, waarop een gunstige ommekeer in de economische situatie van Nederlandsch-Indië de Indische legerleiding en haar trouwe helpers, de officieren van den Generalen Staf, in staat zal stellen om zich opnieuw met volle energie te wijden aan den verderen opbouw en ontwikkeling van het Indische Leger. Tot heil van ons schoone Insulinde.

NIEUWE UITGAVEN

Inleiding tot de studie der tactiek, door C. J. A. v. D. HEEM, Kapitein der Infanterie.

Bovenstaand boek is onlangs verschenen bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda. Het bestaat uit:

1e deel: Inleiding en Tactiek der infanterie;
aanhangel 1e deel: tactiek der infanterie (vechtwagens);
2e deel: tactiek der artillerie.

Aan hen, die hun kennis van de tactiek nog eens wat willen opfrissen, dan wel aan een revisie onderwerpen, raden wij de bestudeering van deze boekwerken met warmte aan. Zij vormen het begin van een moderne „Hoogeboom en Pop”. Wij vermeenen door deze karakteriseering aan het werk van den Kapitein VAN DER HEEM geen betere introductie te kunnen geven.

De prijs van deel I, aanhangsel van deel I en deel II bedraagt resp. f 3.—, f 1.20 en f 2.25. Aanvragen kunnen geschieden aan den Directeur Uitgeven Boekwerken voor het leger; K. M. A. te Breda. D.

Le Droit par la Paix, par W. H. A. ELINK SCHURMAN, Docteur en Droit. Uitg. A. PÉDONE, 13 Rue Soufflot, Paris. Ve. Pr. gebr. Frs. 10.—.

Minenwerfer im Grosskampf, von TH. SPIESS, Major beim Stabe der II. Marine-Artillerie-Abteilung. Uitg. J. Lehmanns Verlag, München. Pr. gebr. RMk. 3.80, geb. RMk. 4.60.

Journal de la Campagne de Waterloo, par Cavalié Mercer. Uitg. Librairie Plon, 8 Rue Garancière, Paris. 6e. Pr. gebr. Frs. 15.—.

KLEINE AANVALLENDE ONDER- NEMINGEN

Tijdens de in de maand Juni onder leiding van den Chef van den Generalen Staf gehouden stafoefeningsreis zijn door den leider „enkele beschouwingen omtrent kleine, aanvallende ondernemingen” aan de deelnemers uitgereikt. Wij laten, met toestemming van den Chef van den Generalen Staf, die beschouwingen hieronder volgen.

Zowel in den bewegingsoorlog als in den stellingoorlog is het in vele gevallen noodzakelijk, plaatselijke aanvallen op kleine schaal en met beperkt gevechtsdoel te doen uitvoeren, hetzij overdag dan wel bij nacht.

Dergelijke kleine, aanvallende ondernemingen kunnen o.m. ten doel hebben:

— het veroveren en bezetten van bepaalde punten (b.v. vooruitgeschoven of uitspringende gedeelten van een vijandelijke stelling), waarvan het bezit gewenscht is;

— het vernielen van bepaalde vijandelijke vuurorganen, van vijandelijk materieel of van vijandelijke versterkingen;

— het verkrijgen van gegevens omtrent den vijand, voor zoover zulks niet op andere wijze kan geschieden.

Ondernemingen, die ten doel hebben het verkrijgen van gegevens omtrent den vijand kunnen, afhankelijk van de omstandigheden, zeer van karakter verschillen. Kan in sommige gevallen worden volstaan met het maken van enkele gevangenen, teneinde uit hun regimentsnummers en uit hun mededeelingen de verlangde gegevens te putten, in andere gevallen zal plaatselijk en tijdelijk tot een bepaalde diepte in 's vijands stelling moeten worden doorgedrongen, teneinde een indruk te krijgen van opstelling en sterkte van den tegenstander ter plaatse.

Een bijzondere beteekenis krijgen de bedoelde aanvallende ondernemingen in omstandigheden, waarin de omtrent den vijand te verkrijgen gegevens belangrijken invloed kunnen uitoefenen op de voornemens van commandanten van groote eenheden of op de uitvoering van door hen reeds gegeven bevelen. Zoo bijv.:

— in de verdediging, wanneer er kenteekenen zijn, dat de vijand aanvalsvorbereidingen treft, en de verdediger wenscht te weten of nieuwe groote eenheden in eerste linie zijn gebracht;

— vóór den aanval of vóór het voortzetten van de vervolging, indien de mogelijkheid of waarschijnlijkheid bestaat, dat 's vijands voorste onderdeelen, waarmede men in voeling of in gevechtsaanraking is, vóór het losbreken van den aanval zullen terugtrekken en de aanvaller dus een stoot in de ruimte zou doen.

In dergelijke gevallen kan het voorkomen, dat het uitvoeren van plaatselijke ondernemingen door de D.G.Cn. — of zelfs door den C.V. — wordt bevolen.

Wijze van uitvoering.

In verband met het plaatselijk karakter van bedoelde ondernemingen (en dus mogelijkheid van krachtige vuurconcentratie door den vijand) moet bij de uitvoering *verrassing* op den voorgrond staan.

Vandaar de noodzakelijkheid van *geheimhouding, deugdelijke voorbereiding en snelle uitvoering*.

De *voorbereiding* omvat:

— zorgvuldige verkenning van vijand en terrein door luchtstrijdkrachten, uitkijkdienst en patrouilles;

— het geven van gedetailleerde bevelen aan alle onderdeelen, die aan de uitvoering deelnemen ¹⁾;

— zoo mogelijk, het repeteeren van de onderneming op een achtergelegen, daarvoor ingericht terrein ²⁾.

De *uitvoering* geschiedt door een klein infanterie-onderdeel (in den regel ten hoogste een compagnie), gesteund en beschermd door een krachtig vuur van artillerie, infanteriegeschut en zware mitrailleurs. Pioniers kunnen zoo noodig worden toegevoegd voor technische werkzaamheden.

Een inleidende beschieting moet, met het oog op de verrassing, bij voorkeur worden nagelaten of wel van zeer korten duur (5 à 10 minuten) zijn. In den stellingoorlog kan echter in sommige gevallen een inleidende beschieting van langeren duur niet worden gemist (bressen in ijzerdraadversperringen, krachtige bescherming noodig), doch door het inzetten van een naar verhouding zeer groote hoeveelheid artillerie moet ook dan de duur zooveel mogelijk worden beperkt.

Teneinde het aanvalspunt niet te verraden, moet een inleidende beschieting op breed front plaats hebben.

De bevelen.

C.V. en D.G.Cn. geven in den regel slechts algemeene aanwijzingen, bijv. omtrent: het tijdstip, waarop bepaalde ondernemingen moeten zijn uitgevoerd; de punten, die hun bijzonder interesseeren; verleggen of staken van artillerievuren tijdens de ondernemingen, enz.

De D.Cn. zijn de autoriteiten, die over de artillerie beschikken, welke noodig is om een onderneming op voldoende wijze voor te bereiden, te steunen en te beschermen.

Een D.C. moet dus meer gedetailleerde bevelen geven. Voor elke onderneming, die hij wenscht uitgevoerd te hebben, geeft hij een bevel aan den Commandant van het voorregiment, in wiens vak de aanval zal plaats hebben. Dit bevel houdt in:

- doel van de onderneming en c.q. het aanvalsdoel;
- ongeveer het uur van de onderneming;
- welke onderdeelen der artillerie worden aangewezen om den aanval rechtstreeks te steunen,;
- indeeling van pioniers;
- regeling van het overleg tusschen infanterie- en artilleriecommandanten.

¹⁾ Tijdens de uitvoering kan, in het bijzonder bij duisternis, van leiding veelal geen sprake zijn, zoodat elk onderdeel tot in bijzonderheden van zijn taak op de hoogte moet zijn.

²⁾ Stellingoorlog.

Het bevel van den R.C. bevat:

- aanwijzing van den B.C., die den aanval zal leiden en wiens bataljon de benodigde infanterie zal leveren;
- aanvalsdoel;
- opdracht;
- uur van den aanval;
- maximum in te zetten sterkten aan infanterie;
- samenwerking met de artillerie voor rechtstreekschen steun;
- indeeling van pioniers.

Het bevel van den B.C. regelt de onderneming tot in bijzonderheden; het bevat in hoofdpunten:

- infanterieonderdeel, dat de onderneming zal uitvoeren;
- opdracht;
- wijze van uitvoering van de opdracht (uitgangsstelling, gereedstelling, aanval, c.q. terugtocht);
- indeeling en gebruik van pioniers;
- uur van gereedstelling en uur van aanval;
- samenwerking met de artillerie voor rechtstreekschen steun;
- steun van infanterievuur;
- verbindingen (w.o. de wijze, waarop het bereiken van het aanvalsdoel en c.q. het tijdstip van aanvang van den terugtocht zullen worden kenbaar gemaakt);
- commandoposten;
- voorbereiding van de onderneming (o.a. te verrichten verkenningen).

N.B. Het bovenstaande is slechts bedoeld als een *schema* voor de bevelvoering, waarvan, zooals vanzelf spreekt, in verband met de omstandigheden kan worden afgeweken. Zoo kan b.v. de D.C., indien hem zulks gewenscht voorkomt, meer in details afdalen, enz.

In aansluiting aan vorenstaande beschouwingen plaatsen wij de volgende „LES UIT DE KRIJGSGESCHIEDENIS”.

LESSEN UIT DE KRIJGSGESCHIEDENIS

EEN KLEINE AANVALLENDE ONDERNEMING

BEWERKT DOOR M. R. H. CALMEYER,

Eerste luitenant der infanterie.

Luitenant-kolonel BARRAND, een Fransch infanterie-officier, die leeraar is geweest bij de Braziliaansche Hoogere Krijgsschool, heeft onder den titel „*Tactique d'infanterie*”, „*Quatre cas concrets vécus avec le 2e bataillon du 82e régiment d'infanterie en cours de guerre de mouvement (Mars—Octobre 1918* ¹⁾” de gevechtservaringen te boek gesteld, aan de hand waarvan hij bij genoemde onderwijsinrichting de tactiek der infanterie heeft gedoceerd. Achtereenvolgens worden behandeld: de aanval, het boschgevecht, de verdediging en een kleine aanvallende onderneming. In aansluiting aan vorenstaande beschouwingen geven wij hieronder een bewerking van een gedeelte uit het laatste hoofdstuk.

Tijdens het groote Entente-offensief van 1918 had het Fransche 82 R. I., als onderdeel van de IXe Divisie, in de tweede helft van September na een reeks gevechten de Vesle bereikt. Het gelukte de divisie vasten voet op den Noordelijken rivieroever te krijgen en aldaar voorposten te plaatsen, ter sterkte van twee bataljons, welke een bruggenhoofd vormden met een boog van enkele honderden meters. Een colonnebrug bij Courlandon, door den vijand systematisch onder storend vuur gehouden, verbond de voorposten met de hoofdmacht op den Zuidelijken oever.

14 September deden de voorpostenbataljons een poging het bruggenhoofd te verruimen, doch na een aanvankelijk succes werden de Franschen met zware verliezen in hun uitgangsstelling teruggeworpen en aldaar met gasgranaten bestookt. Een onverwilde aflossing van de gehavende troepen was geboden en overste BARRAND kreeg opdracht in den nacht van 14/15 September met zijn bataljon het rechter voorpostenbataljon af te lossen, terwijl het linker zou worden afgelost door I-82 R. I. Het dorp Breuil op den Zuidelijken Vesle-oever werd, als vleugelsteunpunt van de voorposten, bezet door een compagnie Senegaleesche tirailleurs. Beide bataljons en deze compagnie traden onder bevel van overste BARRAND als voorpostencommandant.

De aflossing was verre van eenvoudig. De af te lossen troepen waren dooreengemengd, hun frontlijn was onzeker, vele officieren waren gevallen, de batal-

¹⁾ Uitgevers CHARLES-LAVAUZELLE et Cie, Boulevard St. Germain 124, Parijs, prijs 20 francs.

jonscommandant was zwaar door mosterdgas aangetast, het terrein was met dit gas bezwangerd . . . Van een normale aflossing kon geen sprake zijn.

Na een vluchtige verkenning besloot overste BARRAND allereerst de belangrijkste terreingedeelten te doen bezetten en inrichten en wel door de 5e compagnie het N.O. deel van het bosch van Vignieux en door de 6e compagnie het bedekte terrein ter weerszijden van den kunstweg Courlandon—Romain, terwijl de 7e compagnie vakreserve zou worden in den Zuidrand van genoemd bosch. Het gebruik van de mitrailleurcompagnie (4 sectiën van 3 stukken) zou later worden bestudeerd.

Deze gang van zaken was het tegenovergestelde van die bij een normale bezetting van een stelling, waarbij de zware mitrailleurs het geraamte van de opstelling vormen en hun gebruik dus in de eerste plaats moet worden bepaald! Hier gold het echter een verkenning bij avond en een daarop volgende nachtelijke stellingbezetting, waarbij niet kon worden bestudeerd waar mitrailleurvuur noodig was en waar de zware mitrailleurs derhalve moesten worden opgesteld. Het snel bezetten van de sleutelpunten der stelling met de noodige mankracht was hier dus geboden.

Met het gasmasker op en met groote tusschenruimten overschreden de compagnieën van II—82 R.I. in den nacht van 14/15 September de colonnebrug bij Courlandon, ontvingen van den vooruitgesnelde bataljonscommandant, die hen hier opwachtte, mondeling een bevel en wisten de opgegeven plaats te bereiken. Het overschot der afgeloste troepen kon zich op den Zuidelijken Vesle-oever terugtrekken.

Na nadere verkenning en daaruit voortvloeiende bevelen, nam II—82 R.I. de opstelling in, welke op de *schets* is aangegeven.

Voor de voorposten braken nu twee moeilijke weken aan. Zij stonden tegenover een waakzamen en energieken vijand, welke hen dag en nacht met mortieren en artillerie van elk kaliber bestookte. Het zwaarste te lijden had daarbij de 5e compagnie in het N.O. deel van het bosch van Vigneux, welk onderdeel gedwongen was onafgebroken aan de gevechtsofstellingen en de hindernissen te arbeiden om deze in goeden staat te houden. Daarbij weinig of geen schuilplaatsen, bivakkeeren in het bosch of op den bodem van de loopgraven.

Was het vooruitspringende boschperceel dus weinig aangenaam om te bewonen, interessant was het er wel. Een kleine terreinverheffing, nauwelijks in het oog loopend, bood een uitstekend gezichtsveld en op dit punt was dan ook de *uitkijkpost* van den bataljonscommandant gevestigd. Zie hier, wat zich, in den loop van veertien dagen, voor en na, op de lenzen van den uitkijker vertoonde.

Tenminste één schildwacht ter plaatse, waar de landweg, welke uit het bosch van Vigneux in N.O. richting loopt, den kunstweg Courlandon—Romain snijdt. Een tweede post — alleen — halfweg tusschen de eerste en het kruispunt bij la Croix Bertrand, blijkbaar met de opdracht het ravijn van le Fond de Vaux te bewaken. Van tijd tot tijd dook achter de eerste schildwacht het hoofd van een tweede uit het groen en alles wees er op, dat dit hoofd behoorde aan den post voor het geweer van een kort daarachter gelegen wacht. In de nabijheid van deze post was het een gaan en komen van grauwe gestalten, w.o. één met een eleganter hoofddekseel dan de anderen, blijkbaar een officier of onderofficier.

Op den landweg van la Croix Bertrand naar la Hotte dook somtijds een schildwacht op uit de terreinplooi tusschen het vierkante boschje bij le Fond

kanonschoten levert dat ik vraag, neem ik op mij u morgenochtend enkele gevangenen te leveren, laten wij zeggen vijf of zes”.

Overste BARRAND kon dit prompte antwoord geven, omdat hij zich de voorafgaande dagen had afgevraagd, welke opdrachten hij kon krijgen en waarop hij dus voorbereid diende te zijn. Toen de geruchten over het aanstaande offensief hem bereikten, begreep hij, dat gevangenen zeer gewenscht, om niet te zeggen noodig, zouden zijn (zie *Gevechtshandleiding*, punt 135). Zij toch vormen een werkzaam middel om vast te stellen of men niet op het punt is een luchtstoot te doen, en om uit te vinden, wat de vijand van plan is, of hij de aanvalsvoorbereidingen heeft bemerkt, enz.

Het *plan* van Overste BARRAND was in groote trekken het volgende:

Een hevig vuur van 7 veld op het terrein, waar de vijandelijke wachten en posten waren vastgesteld, zou alle Duitsche uitkijkers er toe brengen zich te dekken. De oogen van de vijandelijke voorposten werden dus eenige minuten verblind. Hierdoor gedekt zou een patrouille uitgezochte kerels uit het bosch van Vigneux snel voorwaarts gaan langs den straatweg Courlandon—Romain tot 200—300 m van het kruispunt bij la Croix-Bertrand, daarop rechtsomkeert maken, de waargenomen Duitsche wacht van achteren overrompelen en oplichten, om vervolgens met de gemaakte gevangenen in de eigen linie terug te keeren.

De onderneming moest met een buitengewone snelheid geschieden en mocht hoogstens 15—20 minuten duren, liefst minder.

De kolonel vond, dat de artillerie er goedkoop afkwam en wel wat meer kon geven. Onder die omstandigheid vroeg de voorpostencommandant nog een beschermend vuur om het terreingedeelte waar de patrouille zou opereeren.

Inmiddels was de commandant van de compagnie, welke het personeel voor de patrouille moest leveren, een jong luitenant, ontboden en, nadat als aanvangsuur voor de onderneming was vastgesteld 5.45 — enkele minuten vóór zonsopgang, opdat de onderneming in het halfduister kon beginnen —, redigeerde de overste, te zamen met den luitenant, het volgende bevel.

Kolonel SOHIER haastte zich, na „veel succes” te hebben gewenscht, naar de divisieartillerie, om hier de artilleristische zijde van de zaak te regelen.

Bois-Vigneux, commandopost van het IIde bataljon, 28 September, 20.00.

Bevel van den B.C. aan luitenant FÉGER, commandant van de 6de compagnie.

1. Morgen zal een kleine onderneming worden uitgevoerd op den weg Romain—Courlandon, teneinde gevangenen te maken.

Aanvalsdoel: de Duitsche wacht nabij (volgen coördinaten).

2. De onderneming zal worden uitgevoerd door de sectie compagniesreserve van de 6de compagnie, versterkt met het noodige kader, officieren en onderofficieren, van dit onderdeel.

3. *Leider* van de onderneming: luitenant FÉGER, commandant van de 6de compagnie.

4. *Vorbereiding en bescherming van de onderneming.*

a. De onderneming zal worden *voorbereid* door een vuur der artillerie van twee minuten, op den weg Courlandon—Romain, van de snijding van dezen weg met onze postenketen tot 200 m west van la Croix Bertrand (van U tot U+2);

b. De onderneming zal worden *beschermd* door vuur van U tot U+30 op den boog, gevormd door de lijnen — — — — —;

c. Twee sectiën zware mitrailleurs zullen van U tot U+30 de vijandelijke veiligheidsorganen in het vierkante bosch in le Fond de Vaux en in het bosch van la Hotte onder vuur nemen; deze mitrailleurs moeten om U+15 in stelling staan West van den bataljonsuitkijkpost.

5. *Uitvoering van de onderneming.*

Eén *uitvoerende groep* onder de bevelen van eerste-luitenant LABAUME, bestaande uit 3 onderofficieren en 12 manschappen, ieder onderofficier als commandant van een ploeg van 4 man;

Eén *beschermende groep* onder tweede-luitenant PAILLOUX, bestaande uit een mitrailleurploeg van verminderde sterkte (2 man) en 4 granaatwerpers.

Luitenant FÉGER, leider van de onderneming, zal zich bij laatstgenoemde groep bevinden.

Het geheele personeel om U—10 verzameld bij den bataljonsuitkijkpost.

Van U—5 tot U marcheert het geheele detachement naar de kleine stijlte op 150 m Z. van het bosch in le Fond de Vaux, maar zonder het heuvelruggetje, dat in N.O.—Z. W. richting loopt, te overschrijden.

De beschermende groep neemt hier stelling.

Te uur U stelt de uitvoerende groep zich in beweging naar het kruispunt van la Croix Bertrand en draagt zorg hier te U+2 aan te komen. Aldaar maakt de groep front naar Courlandon en keert terug, met één ploeg langs den grooten weg, één ploeg langs den landweg in Z.W. richting en één ploeg daar tusschen in. De ploegen voeren iederen Duitscher, welken zij ontmoeten, als gevangene mede.

6. *Bijzondere maatregelen.*

De 5e compagnie trekt alle wachten en posten in, opdat het geheele personeel gedekt is. Het geheele bataljon gealarmeerd van U—15 tot nader bevel van den B.C.

7. *Uitrusting.*

Zeer licht, mouwvest, karabijn of revolver, ieder man voorzien van een draadschaar. Geen enkel papier medenemen.

8. *Uur U* is 5.45 (vijf uur vijf en veertig).

(w.g.) BARRAND.

Wij verwijzen belangstellende lezers van het zware wapen voor het *artillerie-bevel* naar het boek van overste BARRAND en volstaan met te vermelden, dat een geheel regiment veldartillerie en een batterij zware artillerie aan de beschieting deelnamen.

Om U—15 bevond de bataljonscommandant zich op het verzamelpunt. De morgenstond was reeds nabij — het gewone uur van de aanvallen en van het tegenvoorbereidingsvuur. De Duitschers zouden met dit laatste niet zuinig zijn!

De twee mitrailleursectiën stonden in stelling, de commandant van de mitrailleurcompagnie zou zelf het vuur leiden. En daar stonden ook de „poilus”, zwigend, licht uitgerust, in hun korte blauwe vesten. De officieren waren goed op de hoogte van hun taak en, evenals de manschappen, opgewekt in het vooruitzicht van de onderneming, welke de zenuwen afleiding zou bezorgen en aan het welslagen waarvan zij niet twijfelden. De onderofficieren waren specialisten in dit handwerk, die in honderden hinderlagen hadden gelegen, duizend patrouilles gecommandeerd.

De overste schudde handen, had voor degenen die langs hem marcheerden een enkel zacht gesproken woord en wist, dat ieder blij was hem daar te zien. Daarop verlieten allen den boschrand. Enkele donkere vlekken op het open terrein, dan niets meer. De bataljonscommandant repte zich naar zijn commandopost en ondertusschen gaven de vuurmonden van de IXe Divisie met een donderenden losbranding het uur U aan. Onmiddellijk antwoordden de Duitschers door het dagelijksche tegenvoorbereidingsvuur te ontketenen.

De bataljonscommandant had de grootste moeite tusschen de ontploffende projectielen den weg naar den commandopost te vinden en moest daarbij het gasmasker opzetten.

Intusschen verliep de onderneming geheel volgens het plan en bereikte de uitvoerende groep zonder moeilijkheden de weg Courlandon—Romain, tegelijk met de laatste projectielen van 7 veld. Hier maakte de groep rechtoomkeerd, splitste zich in drieën en begon het terrein af te harken. De sergeant, die de middelste groep commandeerde, trapte daarbij op een afdekking van gegolfd plaatijzer, welke onder zijn gewicht bezweek en den ingang vrij maakte tot een oude steengroeve. De Franschen drongen hier binnen en stuitten op een Pruissisch onderofficier met vier man, die zich zonder weerstand overgaven. De gevangenen meevoerende begaf de patrouille zich zoo vlug mogelijk naar den commandopost van overste BARRAND en leverde den buit met trots af. De beide andere patrouilles waren minder gelukkig geweest en keerden met leege handen, doch met slechts twee licht gekwetsten terug.

De overste kon dus woord houden en de beloofde gevangenen aan den divisiecommandant zenden.

De geheele onderneming had 12 minuten geduurd en reeds om U+15 kon de bataljonscommandant het succes melden en vragen het beschermende vuur te doen eindigen.

Beschouwen wij de beschreven kleine onderneming in haar geheel, dan springen ons in het oog:

— het groote belang, dat werd gehecht aan den *inlichtingsdienst* en in het bijzonder aan het maken van *gevangenen*;

— de wijze, waarop door den *uitkijkdienst* den grondslag voor de onderneming was gelegd;

— den *vooruitzienden blik* van den bataljonscommandant;

— de grondige en gedetailleerde *bevelen*;

— de goede *samenwerking tusschen infanterie en artillerie*;

— de snelheid van de *uitvoering*.

Overste BARAND wijst er tenslotte op, dat de uitvoerders van de onderneming geen uitgezochte stormtroepen waren, doch gewone soldaten, zooals er vele tienduizenden zijn geweest. Het is voor een chef een zware verantwoordelijkheid te bevelen over dergelijke mannen, die zich, op zijn bevel, zonder aarzelen, in het onbekende storten. De gedachte aan deze verantwoordelijkheid moet iederen commandant in vreedstijd bezielen met den vasten wil:

„*Travailler pour s'instruire, et s'instruire pour vaincre*”.

OPTREDEN VAN HET BATALJON IN DE VERDEDIGING¹

DOOR C. J. A. VAN DER HEEM,
Kapitein der infanterie, Leeraar K.M.A.

VOORTZETTING VAN DE OEFENING OPGEGEVEN IN HET
FEBRUARI-NUMMER.

(Zie de M.S. Febr. blz. 95, Maart blz. 166 en Mei blz. 306).

Een en ander omtrent de verpleging.

- Zie: — *verplegingsvoorschrift, boekwerk 51a*;
— *velddienstvoorschrift, „ 41*;
— *voorschrift aan- en afvoer, „ 47a*;
— *leidraad keukenwagen, „ 87*;
— *voorschrift etappen- en verkeersdienst, boekwerk 47.*

Wij nemen aan, dat de etappendienst in werking is getreden en de troepen van het veldleger door de zorg van den Hoofdintendant van de noodige verplegingsmiddelen worden voorzien. (Zie veldd. voorschr. punt 194 e.v.).

Uit het door den divisieintendant gegeven verplegingsbevel (zie 51a, blz. 5) blijkt o.m. het volgende:

Voor **31 Juli** en **1 Augustus** zijn resp. aangevoerd de **etappenrantsoenen VII** en **II** (zie 47a, bijlage I).

De **aanvullingsplaats levensmiddelen** voor III Div. is te **Foldijk** (ligt $\pm$ 4 km noord van Hummelo en komt dus niet meer op blad Arnhem voor).

Drink- en kookwater (Zie afzonderlijk bevel).

Wij willen thans nagaan, waar zich de levensmiddelen, die de compagnie ter beschikking staan, bevinden. (Zie de verplegingsinventaris, blz. 27, van boekwerk 51a).

In den nacht van 30 op 31 Juli hebben de onderdeelen van III Div. op de aanvullingsplaats levensmiddelen nieuwe voorraden ontvangen. In den morgen van 31 Juli, na afloop van den morgenmaaltijd, bevindt zich

- **bij den man:** het brood voor zoover hij dit nog niet heeft opgegeten;
- **in den keukenwagen:** het rantsoen levensmiddelen voor den loopenden dag (rantsoen VII), voor zoover dit nog niet verbruikt is bij den morgenmaaltijd, waarvoor brood met boter en koffie verstrekt is; rantsoen VII bestaat voorts uit aardappelen met peulvruchten en vleesch;

— **op den proviandwagen:** rantsoen II, bestaande uit de ingredienten voor een *morgenmaaltijd* van soep met vleesch, waar tegelijkertijd brood,

boter en koffie bij verstrekt wordt en een *middagmaal* van peulvruchten met spek.

Bovendien wordt er te allen tijde een voorraad van 3 *rantsoenen koffie*, verdeeld over den *keuken- en den proviandwagen*, medegevoerd. Hierdoor heeft de C.C. de gelegenheid op ongewone tijdstippen den troep extra koffie te verstrekken.

Op den *proviandwagen* is dan nog aanwezig het *reserve-rantsoen levensmiddelen*, bestaande uit rijst, margarine, bruine boonen of andere peulvruchten en spek. Dit reserve-rantsoen wordt slechts bij noodzaak verbruikt.

Ten slotte noemen we volledigheidshalve nog de beide noodrantsoenen, bestaande uit verduurzaamd vleesch en beschuit; *het eerste noodrantsoen bij den man, het tweede verdeeld over den keuken- en den proviandwagen*.

In den loop van den 31sten Juli wordt rantsoen VII verbruikt en rantsoen II van de proviandwagens aan de keukenwagens overgegeven, zoodat eerstgenoemde voertuigen vrij komen om in den nacht van 31 Juli op 1 Augustus te gaan aanvullen. Wanneer de troepen naar de stellingterreinen marcheeren, hebben zij dus reeds gegeten.

Hoe geschiedt nu verder de verpleging voor wat de levensmiddelen betreft, van het oogenblik af, dat de troepen naar de stelling gaan tot den avond van den 1sten Augustus?

De regimentscommandanten hebben de keukentreinen reeds den 30sten Juli ontbonden en ter beschikking van de bataljonscommandanten gesteld en zoo geeft o.m. C.—I—12 R.I. in den loop van den avond van 31 Juli de volgende met de verpleging van zijn onderdeel verband houdende bevelen uit:

Keukenwagens bijeen onder bevel van den sergeant menagemeester A. van den bataljonsstaf in het bosch N.W. van den viersprong Vt 31—72, 5—85 ¹⁾.

31 Juli extra koffie gereed om 23.00.

1 Augustus *morgeneten* gereed om 6.00; middageten zal nog worden bekend gemaakt.

Sergeant A. zorgt dat elke compagnie op de standplaats der wagens zijn rechtmatig deel krijgt. De verdere verdeling en het vervoer der levensmiddelen geschiedt door de zorg van de C.Cn. De Cn. der tirailleurcompagnieën treffen in overleg met C.—M.C. maatregelen voor het vervoer van de levensmiddelen voor de in hun vak geplaatste sectiën zw. mitrs.

De keukenwagens mogen zonder mijn toestemming niet verplaatst worden.

Water. Voor *voedselbereiding* zal het water gebezigd worden uit de zuivel-fabriek, onmiddellijk zuid van den viersprong gelegen. Voor *drinkwater* zoo mogelijk slechts water uit de bestaande waterleiding bezigen. Bij ontstentenis daarvan mag ook het water uit de volgende pompen gedronken worden:

- de gemeentepomp op den kunstweg noord van de IJzergieterij ²⁾;
- de pomp bij Segers aan den kunstweg No. 43;
- de geslagen nortonpomp nabij Goedenberg;
- de motorpomp bij de K.M. zuid-west van Hummelo;
- de elektrische pomp in de boerderij de Reuze ³⁾.

¹⁾ Deze plaats ligt buiten het bataljons-, ja zelfs buiten het regimentsvak. Zij is slechts vastgesteld na toestemming van de betrokken commandanten te hebben verkregen.

²⁾ Deze en de volgende gegevens zijn gefantaseerd.

³⁾ De B.C. heeft deze gegevens geput uit het door den D.C. uitgegeven bevel voor de watervoorziening.

Bespreking van de orders van C.—I—12 R.I.

Het eerste wat ons opvalt is, dat C.—I—12 R.I. de keukenwagens bijeenhoudt. Dit heeft onder de gegeven omstandigheden verschillende voordeelen, die wij hierna in volgorde behandelen.

— 1°. De capaciteit van één keukenwagen is grooter dan noodig voor één compagnie (een gevolg van het verminderen van de sterkte der sectie van 4 tot 3 groepen). De maaltijd voor het geheele bataljon kan altijd in 4 en soms zelfs in 3 wagens bereid worden.

Het bataljon heeft n.l. een sterkte van bijna 800 officieren en minderen. In een groote ketel van den keukenwagen, inhoudende 140 l, kunnen b.v. 140 rations bruine boonen bereid worden, zoodat er in 3 keukenwagens, die ieder 2 groote ketels bevatten, reeds $3 \times 2 \times 140 = 840$ rations gereed gemaakt kunnen worden. Dit geldt voor rantsoen II (zie bijlage I van 47a), dat te velde wel veel verstrekt zal worden. Bij de rantsoenen I (erwtensoepp met spek, capaciteit van één ketel 100 rations) en IV, V, VI en VII (aardappelen met groenten of peulvruchten) is het iets minder gunstig, maar zelfs onder de minst gunstige omstandigheden, n.l. wanneer aardappelen, groenten en vleesch worden verstrekt, heeft een keukenwagen toch nog altijd een capaciteit van 250 rations en zijn er dus hoogstens 4 wagens voor de bereiding noodig.

Ook voor het bereiden van de koffie van het bataljon zijn hoogstens 4 hooikistketels, ieder inhoudende 50 l, noodig. Op elken wagen is één hooikistketel aanwezig.

Uit het voorafgaande blijkt, dat het bijeenhouden der keukenwagens de mogelijkheid scheidt één, soms zelfs twee wagens in reserve te houden, hetgeen met het oog op verliezen, defecten, uitvallen tijdens een marsch, enz. van groot voordeel is ¹⁾.

— 2°. Het verdeelen der levensmiddelen, nadat ze door den verplegings-officier van het bataljon op de aanvullingsplaats zijn ontvangen, heeft een vlotter en gemakkelijker verloop. Op de aanvullingsplaats worden n.l., met het oog op een snelle en gemakkelijke uitgifte, de levensmiddelen soortsgewijze voor het geheele bataljon ontvangen, b.v. al het brood bij elkaar op een aantal proviandwagens, al het vleesch bij elkaar, enz. Dit moet nu later over de keukenwagens der compagniën en van den bataljonsstaf worden verdeeld.

— 3°. Er is gemiddeld meer personeel beschikbaar voor het verrichten der voorbereidende werkzaamheden, zooals aardappelschillen, schoonmaken van het materieel, waterhalen, vleeschverdeelen, enz.

— 4°. De B.C. is in het onderhavige geval de man, die het best in de gelegenheid is een tactisch juiste plaats voor de keukenwagens te kiezen.

Niet te ver weg, zoodat het eten den troep te moeilijk zou kunnen bereiken, maar toch weer zóó ver, dat de wagens niet al te veel zijn blootgesteld, of de aanwezigheid der troepen te veel door hun rook zouden kunnen verraden.

De C.C. zou zijn wagen toch naar achter moeten sturen en zich daartoe in verbinding met den B.C. moeten stellen en het is daarom beter, dat de laatste de zaak van huis uit regelt.

Thans rest ons nog de maatregelen te bespreken, die de C.Cn. nemen.

Het spreekt wel vanzelf, dat de bezetting het stellingterrein niet kan ver-

¹⁾ Het bataljon heeft 5 keukenwagens, n.l. één bij elk der compagniën en één bij den bataljonsstaf.

laten — ook niet in gedeelten — om te gaan eten. Haar aanwezigheid ter plaatse is dringend noodzakelijk met het oog op de verdediging en de versterking van het terrein. De C.Cn. moeten dus maatregelen nemen om de koffie en de maaltijden in de stelling te laten brengen. Op den keukenwagen zijn hiertoe 8 tienmanskookketels aanwezig, die te zamen onvoldoende capaciteit hebben voor den geheelen maaltijd van een compagnie.

De C.Cn. verschaffen zich daarom ter plaatse een voldoende aantal emmers en zoo mogelijk koffieketels.

Te velde wordt tweemaal per etmaal een maaltijd verstrekt. Hier wordt bovendien ingevolge de orders van den B.C. 's nachts nog eenmaal koffie uitgedeeld. Hoe krijgt nu b.v. C.—I—I—12 R.I., de commandant der rechter voorcompagnie, zijn levensmiddelen bij den man? Hij wil in geen geval de sectiën in voorste lijn verzwakken en hij draagt daarom aan de beide sectiecommandanten van de compagniereserve op een corvee aan te wijzen om de levensmiddelen voor de eigen en de voorgelegen sectie te gaan halen. Het spreekt vanzelf, dat dit corvee zoo klein mogelijk genomen moet worden en dat van alle voorhanden plaatselijke hulpmiddelen, b.v. met paarden bespannen boerenwagens, zal worden gebruik gemaakt. Een beschouwing van de kaart leert ons, dat in het geheele bataljonsvak de levensmiddelen gedekt tegen luchtwaarneming kunnen worden vervoerd. Zoolang de vijand niet aanvalt, zal de levensmiddelenvoorziening dus zeer waarschijnlijk een ongestoord verloop kunnen hebben.

De besproken regeling geldt slechts voor den eersten, wellicht voor de beide eerste dagen van de stellingbezetting. Zoodra deze een meer permanent karakter krijgt, zoodra er krachtige vijandelijke artilleriebeschietingen te duchten zijn, is het verplegen van den troep uit de keukenwagens niet goed doenlijk meer. Daarom worden onmiddellijk na het bezetten van de stelling veevoederketels aangeschaft en wordt zoo noodig overgegaan tot het graven van veldkeukens. Zoodra deze in gebruik kunnen worden genomen, gaan de keukenwagens naar achter tot buiten 's vijands vuurbereik en houden zich gereed weer in te treden zoodra de strijd een beweeglijk karakter mocht krijgen.

HET GEBRUIK VAN DE LUCHT- STRIJDKRACHTEN IN HET SHANGHAI-CONFLICT

(29 JANUARI — 3 MAART 1932)

DOOR J. H. VAN RIESEN,

*Eerste luitenant der infanterie, werkzaam op het bureau luchtverdediging van den
Generalen Staf.*

INLEIDING.

Hoewel omtrent het tactisch gebruik van luchtstrijdkrachten ervaringen op velerlei gebied uit den wereldoorlog ten dienste staan, is het niettemin interessant eens na te gaan op welke wijze de lucht oorlog is gevoerd gedurende dit conflict van vrij recenten datum.

De gelegenheid hiertoe wordt geboden door een artikel, voorkomende in de aflevering No. 9 van het Italiaansche tijdschrift op luchtvaartgebied, de *Rivista Aeronautica*, in welk tijdschrift de Commandante FUGO — op grond van documenten, welke in den loop van het vorige jaar zijn verzameld — een beeld van het gebruik der luchtstrijdkrachten, zoowel aan Japansche- als aan Chineesche zijde, heeft gegeven. Voorts bevatten eenige andere buitenlandsche tijdschriften gegevens omtrent de operatiën in meer algemeenen zin, zoodat het mogelijk wordt verband te brengen in de krijgsbedrijven te land, ter zee en in de lucht, hetgeen een overzicht van laatstgenoemde verduidelijkt.

De krijgsbedrijven zijn beperkt gebleven in omvang en in het gebruik van strijdmiddelen. De Chineezzen beschikten niet over moderne wapenen, terwijl hun wijze van oorlogvoeren, zoowel in strategischen als in tactischen zin, op geenerlei gebied kan worden vergeleken met de Westersche opvattingen. Doch ook aan Japansche zijde werd op zeer bescheiden schaal gebruik gemaakt van de hedendaagsche strijdmiddelen, terwijl ook de algemeene opzet van het veldtochtsplan weinig bewondering verdient; de onderschatting van den tegenstander was hiervan wel de voornaamste oorzaak.

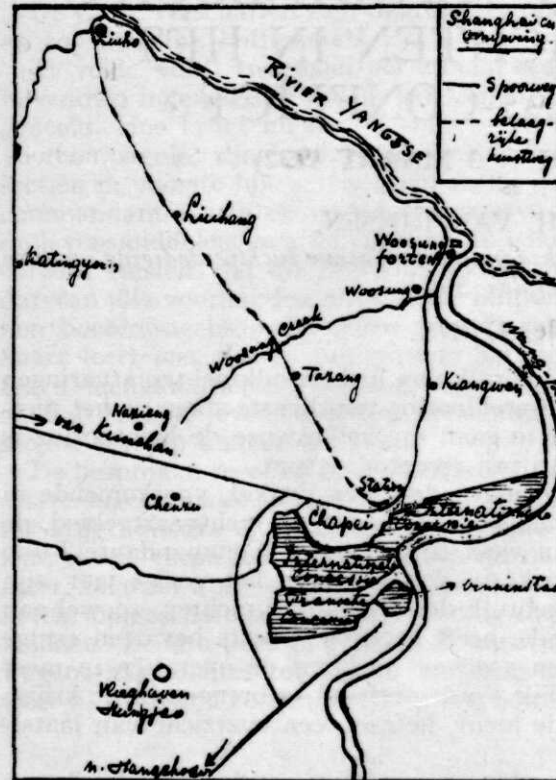
De hoeveelheid gebruikte militaire vliegtuigen en hun kwaliteit waren aan beide zijden, vergeleken bij de luchtmachten in Europa, van geringe betekenis en het juiste tactische gebruik liet veel te wenschen over.

Het conflict te Shanghai kan dus niet als voorbeeld van een modernen oorlog gelden. Op grond hiervan is het geenszins mogelijk algemeene gevolgtrekkingen te maken omtrent de wijze, waarop in toekomstige oorlogen de luchtstrijdkrachten zullen worden gebruikt, alsmede nopens hun uitwerking op de krijgsbedrijven en hun mogelijkheden.

Dit artikel beoogt dus niet voorspellingen te doen; de luchtstrategie van DOUHET zal niet worden behandeld. Er hebben zich echter eenige gebeurte-

nissen op lucht-tactisch gebied voorgedaan, welke niet van belang zijn ontbloot en waaruit leering valt te trekken. Zij zouden een aanwijzing kunnen zijn, op welke wijze en in welke richting het luchtwapen en zijn gebruik zich mogelijk zouden kunnen ontwikkelen en zijn daarom ook voor ons van beteekenis.

I. Beknopte beschrijving van het conflict te Shanghai (schets 1).

Schets 1. Overzicht van het gevechtsterrein.
(Schaal 1 : 270.000).

Het ligt buiten het bestek van dit artikel, de voorgeschiedenis, van het conflict te beschrijven. De heerschende Chineesch-Japansche tegenstellingen op velerlei gebied waren geleidelijk zoo verscherpt, dat beide partijen langzamerhand werden gedrongen in een toestand, welke gelijk stond met dien van oorlog. Dit verklaart ook het feit, dat er aan beide zijden geen volledig veldtochtsplan bestond. Hieromtrent wordt ten aanzien van de Japanners gezegd: „There was little scope for any regular plan of campaign; yet the Japanese found themselves involved in an adventure for which they were really illprepared in a strictly military sense”.

Onvoldoende voorbereid, bleek weldra, dat zij werden gedwongen onder moeilijke omstandigheden een veel grootere macht te ontplooiën, dan waarop zij in den beginne hadden gerekend.

De eigenlijke militaire operatiën kunnen in drie tijdvakken worden verdeeld:

- a. De poging om door middel van landingstroepen van de marine, gesteund door luchtmacht, uit te breken uit de Japansche concessie en bezit te nemen van Chapei, het gedeelte van Shanghai uitsluitend door Chineezers bewoond en grenzende aan de internationale concessie, welker Noordelijkste gedeelte aan Japan behoort.
- b. De versterking van dit echelon en de uitbreiding van het bezette gedeelte in W. en N.W. richting.
- c. Het versterken door den aanvoer van troepen uit het moederland van de gecombineerde leger- en marinestrijdkrachten Noord van Shanghai, hetgeen leidt tot een aanval in grooteren stijl tegen de forten bij Wusung ¹⁾, ten einde zich een goede basis te verschaffen en voorts om de Chineezers verder in het binnenland terug te werpen, althans uit de omgeving van Shanghai te verjagen.

¹⁾ Ook gespeld als Woosung.

Het begin van de eigenlijke gevechten (29 Januari) bestond uit een actie tegen Chapei met zwakke troepenafdeelingen, welke handeling ontaardde in hardnekkige straatgevechten en ten slotte mislukte. Hier en daar werden geringe vorderingen gemaakt, maar het duurde tot 5 Februari, voordat de aanval kon worden herhaald, doch ook nu zonder succes.

De tweede periode vangt aan met het zenden van eenige versterkingen, welke zoowel tegen Chapei als tegen het dorp Wusung en de nabijgelegen forten worden aangezet. De Japanners slagen er in vooruit te komen in de richting van de Wusung-kreek, doch moeten geleidelijk het veroverde terrein weer prijs geven. Op 14 Februari en volgende dagen wordt de IXe Japansche divisie aan land gezet.

De Chineesche troepen bestaan uit het 19e leger, d.w.z. uit eenige — weinig samenhang vertoonende — Cantoneesche divisies, onvoldoende geëncadreerd en bewapend. Het eigenaardige verschijnsel deed zich voor, dat deze troepen — wegens redenen van politieke aard — niet alleen niet werden gesteund door het gouvernement te Nanking, maar door de Chineesche regeering, welke in de omgeving van Shanghai over eigen troepen beschikte, eerder werden tegengewerkt. Van Engelsche zijde wordt deze eigenaardige toestand aldus gekenschetst: „The situation lends weight to the Japanese contention that they were really fighting the 19th (Cantonese) Army and not China nor the Nanking Government”.

Op 20 Februari wordt de strijd met meer energie gevoerd. Uit Noordelijke richting (Wusung) en uit Zuidelijke richting (Chapei) zetten de Japanners een concentrischen aanval in tegen Kiangwan e.o. Het duurt echter tot 27 Februari vóór dit dorp en de streek ten Z. van de Wusung-kreek — ten Oosten van Tazang — benevens Chapei in hun handen zijn.

Op 1 Maart (begin van de 3e periode) wordt begonnen met de XIe divisie ten N. van de Wusungforten — welke nog steeds in Chineesch bezit zijn — te ontschepen, hetgeen een krachtiger actie inluit. De Chineesche troepen aan de Wusung-kreek en bij Tazang, op de flank en in den rug bedreigd, moeten snel wijken, ten gevolge waarvan de Wusungforten worden genomen en de Japanners op 2 Maart de lijn Liuho (aan de Yangtse) — Katingyen — Naziang — Westrand van Chapei bereiken.

Het Chineesche leger — nog steeds niet gesteund door de Nankingsche regeering — trekt vervolgens met het gros terug op Quinsan (50 km ten W. van Shanghai), terwijl de XIVe Japansche divisie op 2 Maart te Wusung landt. Nu staat het Japansche leger met 2 divisies in front en 1 in reserve bij Wusung tegenover de verslagen Chineesche troepen.

De vijandelijkheden eindigen practisch op 3 Maart, op welken dag een soort wapenstilstand wordt gesloten.

II. De Japansche luchtstrijdkrachten.

Evenals de verschillende eenheden van het Japansche expeditiekorps, werden ook de luchtstrijdkrachten druppelsgewijze en met vrij groote tusschenruimten in het gevecht gebracht.

In het begin van de krijgsbedrijven (29 Januari tot 15 Februari) staan in hoofdzaak vliegtuigen, ingedeeld bij de marine, ter beschikking van de strijdmacht, welke vliegtuigen werden aangevoerd uit het moederland door twee vliegtuigmoederschepen, de „Kaga” en de „Hosho” en door een als vliegtuigmoederschip omgebouwde vrachtboot, de „Notoro”. Laatstgenoemd schip vervoerde 10 watervliegtuigen, welke op 29 Januari (den dag, waarop de eerste

aanval op Chapei begint) ter beschikking komen; de vliegtuigen van de beide andere schepen arriveerden op 30 en 31 Januari.

In totaal werd door de drie schepen tot 31 Januari een macht van 74 vliegtuigen getransporteerd, bestaande uit 40 bombardementsvliegtuigen, 28 jagers, alsmede een zestal verkenningstvliegtuigen. Voorts waren op de kruisers van het 3e eskader ook nog eenige watervliegtuigen beschikbaar.

Tijdens den geheelen duur der vijandelijkheden blijft de „Notoro” geankerd op 8 km ten O. van Wusung, tegenover de monding van de Yangtse-Kiang, de beide andere schepen — evenals het 3e eskader — bij het eiland Saddle, eenige tientallen km Noordelijk van Wusung, in de Oost-Chineesche Zee.

Op 10 Februari, zoodra een vooruitgeschoven vliegveld in orde is gebracht, worden de vliegtuigen van de „Kaga” en van de „Hosho” ontscheept. De werkingssfeer van de vliegtuigen wordt op deze wijze vergroot, de outillage en de start- en landings-mogelijkheden worden verbeterd.

Het vliegveld was ingericht aan den linkeroever van de Wangpoo (Hwang-pu) en in de nabijheid van de Japansche concessie van Shanghai. Het was verdeeld in een Noordelijk en een Zuidelijk gedeelte; eenige luchtdoelartillerie was in de nabijheid opgesteld. Er werden successievelijk 37 hangars van tentdoek en 5 van plaatijzer gebouwd, waarin voorloopig 64 vliegtuigen werden ondergebracht.

De luchtstrijdkrachten van het leger kwamen gedeeltelijk 15 Februari, gelijktijdig met het ontschepen van de IXe divisie en voor een gedeelte (18 bombardementstvliegtuigen) met de XIe divisie in het eind van Februari beschikbaar. Deze vliegtuigen, ten getale van 51 (18 bombardeurs, 15 jachtvliegtuigen en 18 verkenningstoestellen) werden eveneens ondergebracht op het vliegveld Wangpoo.

Door de XIe en XIVE divisie werden weliswaar nog twee landingsterreinen in gereedheid gebracht te Liuho en Nansiang, maar ze zijn nimmer bezet. De basis te Wangpoo is dus in werkelijkheid de eenige geweest, welke door het expeditiekorps is gebruikt.

Gedurende de laatste dagen van het conflict beschikten de Japanners over ongeveer 130 vliegtuigen, waarvan een klein gedeelte op de vloot bleef gestationeerd.

Omtrent de verschillende vliegtuigtypen, welke werden ingezet, ontbreken de juiste gegevens. Volgens het artikel in de *Rivista Aeronautica* hadden de bombardementstvliegtuigen geen grooter vermogen dan 650 pk, de jachtvliegtuigen $\pm$ 430 pk, terwijl de verkenners waren „normale typen van vliegtuigen met een vermogen van 450 pk”. De jagers hadden volgens denzelfden bron een gemiddelde snelheid van 220—230 km/uur, hetgeen niet op moderne toestellen wijst. *JANE's „All the World's Aircraft”* 1931 vermeldt wel verschillende Japansche vliegtuigen, maar geeft geen nadere omschrijving omtrent snelheid, stijgvormogen, werkingssfeer, enz., welke performances worden geheim gehouden. Zooals later uit de beschrijving van de verschillende luchtgevechten en luchtaanvallen blijkt, zijn zoowel één- als tweepersoons-jagers gebruikt en hoogstwaarschijnlijk alleen lichte bommenwerpers; over zware (nacht) bommenwerpers wordt althans niet gerept.

Het feit, dat een zelfde type vliegtuig, behoudens een geringe verandering in de uitrusting, zoowel voor verkenners en lichte bommenwerpers als voor (2 persoons) jager is te gebruiken, maakt het onderkennen van de gebezigde

typen van vliegtuigen niet gemakkelijker. In 't algemeen kan worden aangenomen, dat geen modern materieel is gebruikt; de onderschatting van den tegenstander, welke — niet geheel ten onrechte — bij de krijgsbedrijven te land en in de lucht op den voorgrond treedt, maakt dat deze gevolgtrekking voor de hand ligt.

Omtrent de eigenschappen van het luchtvarend personeel zijn weinig gegevens beschikbaar. De Japansche regeering heeft in de laatste jaren haar luchtvloot enorm uitgebreid en alle gelegenheden te baat genomen om het volk „air-minded” te maken. Dit is met goeden uitslag bekroond, toen in 1932 een twaalfstal moderne vliegtuigen uit vrijwillig bijeengebrachte fondsen zijn aangeschaft. De militaire eigenschappen van den Japanner zijn voldoende bekend, het militaire luchtvaartpersoneel heeft dan ook — zooals hierna zal worden behandeld — blijk gegeven over een offensieven geest te beschikken.

De bevelvoering over de luchtmacht was als volgt geregeld. Gedurende de eerste fase van de operatiën waren de luchtmachten van de marine gesteld onder commando van de Ie Marine-divisie, waartoe ook de ontscheepte troepen behoorden.

Nadat de vliegtuigverbanden van de „Hosho” en van de „Kaga” waren ontscheept, werd een „commando van de marineluchtvaart” geformeerd onder bevel van den commandant van het 3e (kruiser)eskader.

De luchtmachten van het leger werden na aankomst op de basis te Wangpoo onder de bevelen gesteld van den commandant van de IXe divisie, terwijl de marine-luchtmachten aldaar ondergeschikt bleven aan den commandant van het 3e eskader.

Toen tegen het einde van de operatiën in begin Maart het „Commando van het (geheele) Expeditiekorps” werd geformeerd, bleef het commando der marineluchtmachten gehandhaafd, hetgeen ten gevolge had, dat de bevelhebber van het expeditiekorps keer op keer een verzoek moest richten tot den commandant van het 3e eskader om medewerking van de onder dien commandant staande vliegtuigverbanden.

Dit dualisme in de bevelvoering had niet alleen een nadeeligen invloed op de zoozeer vereischte samenwerking tusschen de beide deelen der luchtmachten, maar leidde zelfs tot een minder goede verstandhouding tusschen leger en marine en werkte remmend op de overbrenging van bevelen en berichten. Tegenover een meer actieven tegenstander zouden deze nadeelen meer tot uiting zijn gekomen en waarschijnlijk funeste gevolgen hebben gehad.

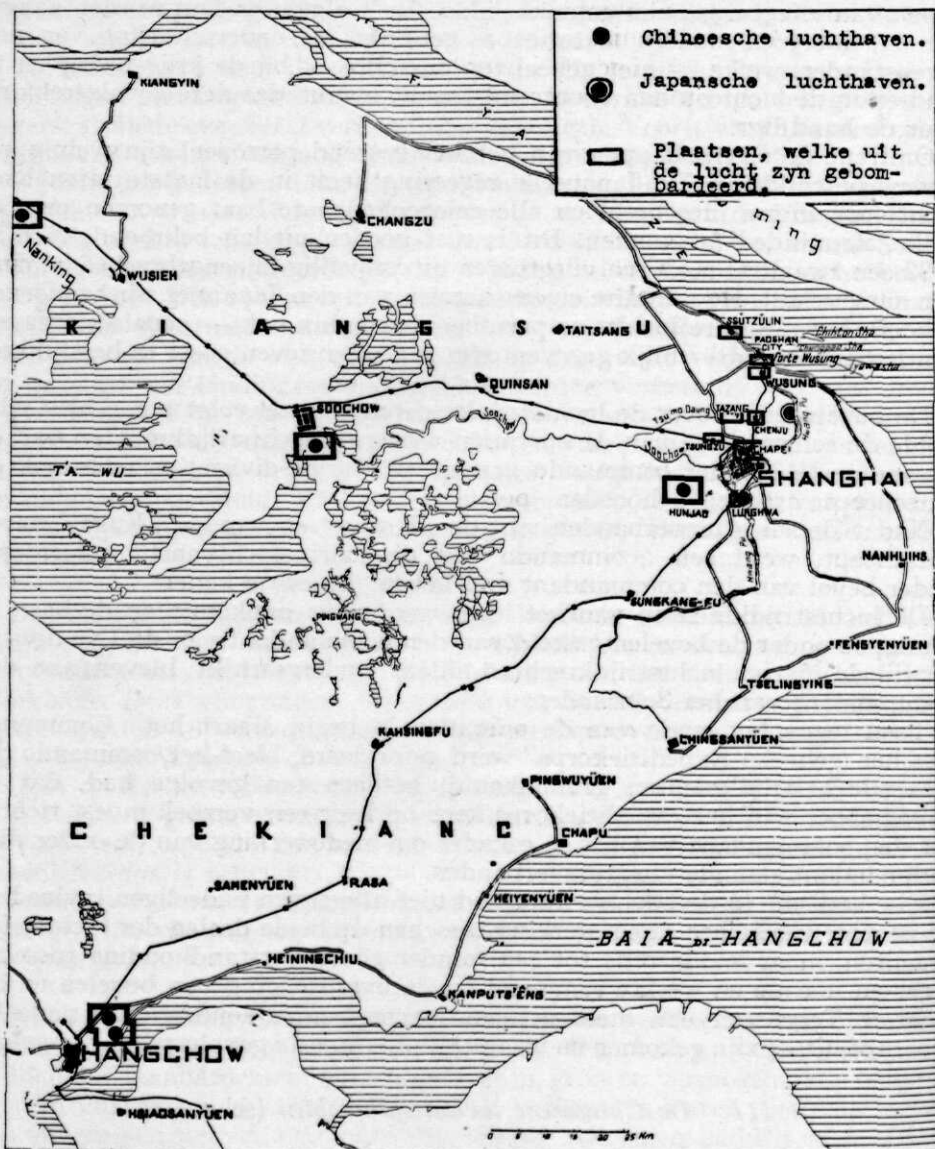
III. De Chineesche luchtmachten (schets 2).

De permanente vliegkampen, van waar uit een eventueele actie tegen de Japansche strijdmacht in de omgeving van Shanghai zou kunnen worden ondernomen, waren ingericht te

- Nanking, op $\pm$ 300 km afstand van Shanghai;
- Hunjao, $\pm$ 24 km van het gevechtsterrein verwijderd en
- Hangchow, $\pm$ 160 km van de Japansche bases gelegen.

Alle luchthavens beschikten over de noodige installatiën en waren voorzien van permanente hangars.

Ook te Lunghwa, in de onmiddellijke nabijheid van Shanghai, bestaat een luchthaven. Hier waren echter geen Chineesche luchtmachten ondergebracht wegens de blootgestelde ligging en de omstandigheid, dat hier een

Schets 2. Overzicht van de wederzijdsche vliegbases en van de plaatsen, waar bommen zijn geworpen.

Amerikaansch—Chineesche luchtvaartmaatschappij haar zetel had, welke maatschappij ook tijdens de vijandelijkheden een dienst onderhield tusschen Shanghai en Nanking.

Bovendien werden in de eerste weken van het conflict twee tijdelijke vliegvelden, voorzien van kleine hangars van bamboe, ingericht in de nabijheid van Soochow en van Hangchow.

De luchtstrijdkrachten waren bij het begin van het conflict als volgt verdeeld;

- 20 toestellen te Nanking;
- 5 toestellen te Hunjao;
- 6 toestellen te Hangchow (permanente vlieghaven).

Voorloopig waren geen vliegtuigen op de vliegvelden van Soochow en Hangchow aanwezig. Op 5 Februari werden 18 van de 20 vliegtuigen uit Nanking naar Hunjao en Soochow verplaatst om dicht bij de gevechtsszone te kunnen worden gebruikt, maar korten tijd daarna werd de dislocatie weder gewijzigd. Bijna alle toestellen werden nu verplaatst naar het vliegveld te Hangchow, waar het bombardement van 26 Februari hen verraste.

Voorts kwamen op 11 Februari 6 lichte bombardeurs uit Canton te Nanking aan. Deze vliegtuigen hebben echter aan geen enkele luchtactie deelgenomen. Deze onbegrijpelijke handelwijze vond waarschijnlijk haar oorzaak in redenen van politieke aard (blz. 3).

Met zekerheid is niets bekend omtrent de bevelsverhoudingen, de wijze waarop de 37 vliegtuigen waren georganiseerd en de verdeeling der toestellen in bepaalde typen. Weliswaar zijn tijdens het conflict herhaaldelijk verschillende onderdeelen geformeerd, maar deze hebben bestaan uit allerlei soorten vliegtuigen. Zelfs werden eenige sporttoestellen voor militaire doeleinden gebruikt. Kortom, de organisatie liet alles te wenschen over. Blijkbaar waren slechts eenige vliegtuigen, bruikbaar voor het luchtgevecht, beschikbaar; zoo wordt genoemd een Amerikaansch jachtvliegtuig Boeing P 12, een moderne machine met goede performances.

Omtrent het militaire luchtvaartpersoneel is niets met zekerheid bekend.

Gezien de sterkteverhoudingen en de organisatie van de luchtstrijdkrachten kan van een volledig „overwicht in de lucht” aan Japansche zijde worden gesproken. Dit overwicht heeft zich dan ook gedurende het geheele conflict gemanifesteerd, van eenige onderneming van Chineesche zijde, die zou hebben kunnen leiden tot een tijdelijk of plaatselijk meesterschap in de lucht is geen sprake geweest. Het vermelde omtrent de Chineesche luchtstrijdkrachten verklaart dan ook de — alleen in deze omstandigheden en bij deze verhoudingen — tactisch te verdedigen handelwijze van de Japansche legerleiding om alle luchtstrijdkrachten op één terrein, binnen de werkingssfeer der Chineesche vliegtuigen, samen te trekken en om niet moderner materieel te gebruiken. Tegenover een staat, welke zijn luchtstrijdkrachten heeft verwaarloosd, kan men zich echter alles veroorlooven en heeft ieder vliegtuig — zelfs een „sportkistje” — reeds gevechtswaarde.

(Wordt vervolgd).

DE ZWEEDSCHE RIJSCHOOL TE STRÖMSHOLM

door L. C. CNOPIUS

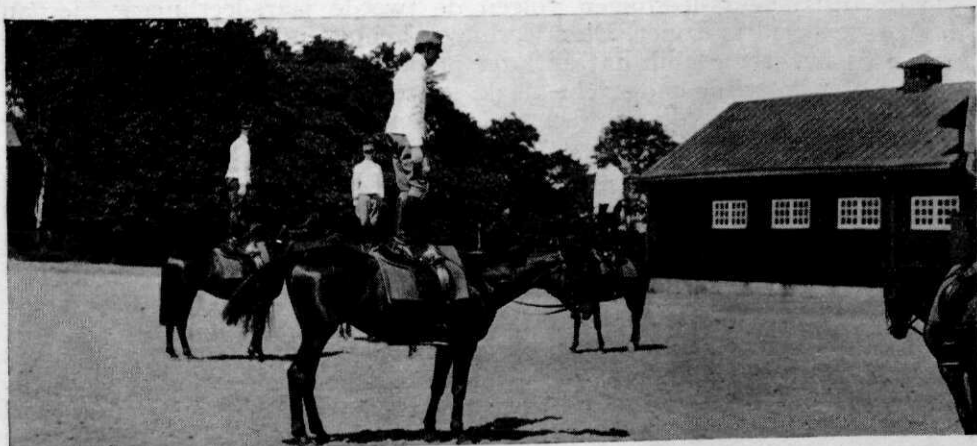
Eerste luitenant der Huzaren.

Dezen zomer had ik het genoegen enkele dagen op de rijschool te Strömsholm door te brengen, waar ik in het jaar 1930—'31 als leerling den cursus had mogen volgen. Het bleek mij dat ook hier de algemeene bezuinigingswoede was doorgedrongen, maar men stelt gelukkig alles in het werk om deze mooie instelling voor algeheele opheffing te vrijwaren.

Daar het grootste deel der leerlingen wordt gevormd door de pas aangestelde officieren der cavalerie en deze toevoer voor het jaar 1932—'33 tijdelijk is stopgezet, stond men voor den komenden cursus voor een puzzle, welke men als volgt heeft opgelost. De komende cursus is voornamelijk voor onderofficieren, zoowel voor de bereden wapens als de onbereden wapens. Een cursus voor onderofficieren is juist in Zweden van groot belang, daar hier de africhting van de remonte bij de regimenten plaats vindt en hierbij goed onderlegd personeel onontbeerlijk is. Dat ook onbereden onderofficieren een verzorgden rijkunstige opleiding genieten, berust op het feit, dat de Zweedsche onbereden regimenten veel eigen paarden hebben voor het tijdelijk bereden maken van onderofficieren, voor de zware mitrailleur-afdeelingen en als trekpaarden voor de verschillende voertuigen. Voor op deze wijze georganiseerde regimenten is het bezit van in den omgang met paarden geschoold personeel onontbeerlijk.

Het contingent officieren dat den cursus 1933—'34 zal volgen is uit den aard der zaak gering en bestaat uit ongeveer 5 of 6 officieren, die als toekomstig instructeur worden opgeleid. Daar het echter in de bedoeling ligt in het jaar 1934—'35 den cursus weer op den ouden voet voort te zetten, moet men bovenstaanden toestand niet als de normale beschouwen. De normale toestand is als volgt. Aan het hoofd staat een majoor of overste, momenteel majoor friherre PALMSTIERNA. Deze chef geeft zelf geen onderricht maar houdt wel voortdurend inspecties over de vorderingen der leerlingen, welke ongeveer tweemaandelijks met de leerlingen in tegenwoordigheid der instructeurs worden besproken.

Als instructeurs zijn aanwezig twee ritmeesters, waarvan de oudste de naam „stalmeester" draagt. Deze is thans de bekende internationale dressuurruiter, ritmeester SANDSTRÖM. De instructeurs worden bijgestaan door de z.g. „instructeurs-leerlingen". Dit zijn officieren, die reeds tweemaal een cursus aan de rijschool hebben genoten en door hun bekwaamheid in aanmerking komen om tot instructeur te worden opgeleid. Deze officieren volgen voor een groot deel het onderwijs van de overige leerlingen, maar kunnen tevens, wanneer dit noodig mocht blijken, de instructeurs vervangen en zodoende hun taak verlichten.

Mak makende oefeningen met remonten.

Sabeloefeningen.

Oefeningen in het zwemmen met paarden op het Mälär meer.

Op de instructeurs-leerlingen volgen de tweede jaars-leerlingen; hiervan zijn er ongeveer drie à vier. Deze leerlingen hebben in het eerste jaar uitgeblonken en het is mogelijk dat zij later nog instructeursleerling worden. Zij volgen echter hetzelfde onderricht als de eerste jaars-leerlingen, alleen hebben zij toezicht op enkele zaken in den inwendigen dienst en bovendien geven zij onderricht in wapenkennis aan de eerste jaars-leerlingen.

De eerste jaars-leerlingen zijn, voor zoover het officieren der cavalerie betreft, allen pas aangesteld als officier, terwijl de officieren der andere wapens komen, al naar gelang er plaats is. Ook officieren der infanterie en genie volgen de cursussen om later bij hun regimenten als z.g. „stalofficier” dienst te kunnen doen.

Het onderwijs omvat: rijlessen op dressuurpaarden, schoolpaarden, dienstpaarden, renpaarden, eerste jaars-remonten en tweede jaars-remonten. De dressuurpaarden zijn paarden die als toekomstig schoolpaard worden afgericht. Daar men echter in Zweden van het principe uitgaat dat een goed schoolpaard ook buiten in het terrein een aangenaam rijpaard moet zijn, wordt er met deze paarden ook veel gesprongen en terrein gereden. De schoolpaarden waren geheel afgericht en men kreeg hier aanvankelijk de zitlessen, later de voortgezette schoollessen op, terwijl bovendien op deze paarden eens per week een jacht werd gereden of gesprongen. Bij de schoollessen wordt veel op enkele trems gereden en slechts bij uitzondering op stang en trems. Deze paarden zijn allen zeer aangenaam om te rijden en zij gingen bijna allen zonder fouten in piaffe en passage.

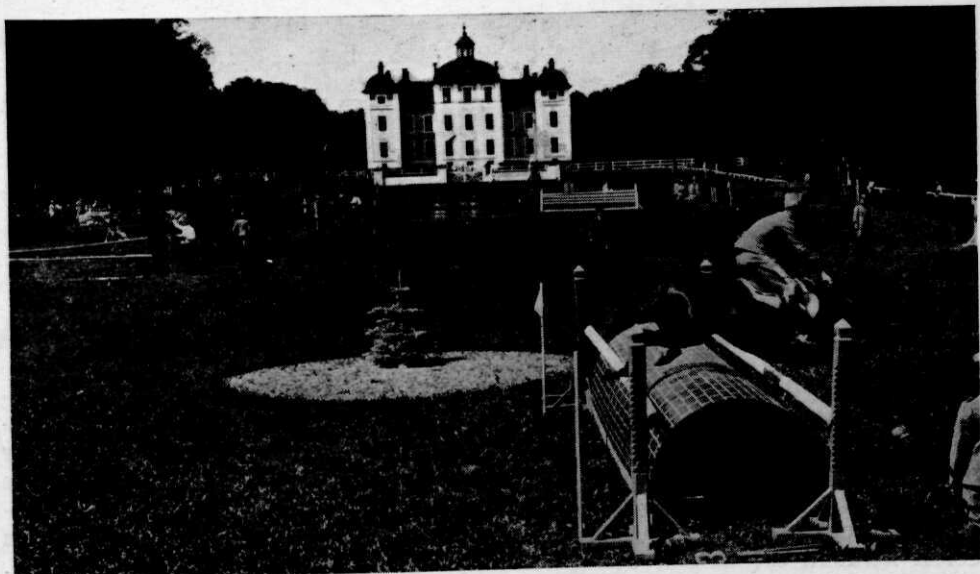
De dienstpaarden zijn de rijkspaarden, die de leerlingen van de regimenten mede krijgen en het eindresultaat van de lessen op deze paarden is, dat zij voldoende afgericht zijn voor een middelzware military.

Op de renpaarden wordt renonderricht gegeven, wat vooral voor de leer van de systematische retraining van belang is. Gedurende den winter worden de canters en galops op het ijs gehouden, hetwelk een uitstekende bodem is.

Op de jonge en oude remonten wordt aan de leerlingen de wijze van africhting geleerd. Deze is in Zweden voor een remonte drie jaar, met dien verstande dat een remonte in de eerste twee africhtingsjaren geen dienst in troepenverband mag doen, in zijn derde jaar nog als z.g. jong paard met groote voorzichtigheid moet worden behandeld, en eerst in zijn vierde jaar den gewonen troependienst mag volgen.

Het zou te ver voeren de wijze van onderricht uitvoerig te behandelen, maar men kan wel zeggen, dat voor wat betreft dressuur de gematigde Deutsche en Weenske school en voor springen de gematigde Italiaansche school gevolgd wordt. Buiten het eigenlijk rijkunstig onderricht ontvangen de leerlingen bovendien nog lessen in wapenleer, taktiek, zwemmen met paarden, sabelvechten te paard, gymnastiek en paardenkennis. Het is dan ook een cursus waar hard wordt gewerkt en weinig tijd voor andere liefhebberijen overblijft. De lessen vangen 's morgens om 7 uur aan, er zijn geen rusten tusschen de uren, doch slechts een middagpauze van 12.25 tot 13.30. De lessen eindigen om 17.25. De Zaterdagmiddag is slechts eenmaal per maand vrij om de leerlingen in de gelegenheid te stellen met verlof te gaan zonder eerste reisgelegenheid. Daar echter de school ver van alle groote steden in een van de mooiste gedeelten van Zweden gelegen is, doet de behoefte aan minder uren en meer vrij zich in het geheel niet voelen.

Springterrein met op den achtergrond het kasteel Strömsholm, waarop de Rijschool gevestigd is.

Rentraining op het ijs.

Rennen op de renbaan van de rijschool.

HOEK TUSSCHEN KAART-NOORDEN EN GEOGRAFISCH-NOORDEN OP ONZE STAFKAART

DOOR Ir. M. TANS,

Kapitein der Artillerie.

Wanneer men een stafkaartblad nauwkeurig bekijkt ziet men op regelmatige afstanden lijnen loopen, die de Noord-Zuid-lijnen van de vierkantenverdeeling onder vrij scherpe hoeken snijden. Ieder gebruiker van de kaart weet, dat de bedoelde lijnen meridianen voorstellen, die om de 10 minuten getrokken zijn. Voor het onderzoek, dat ik mij voorstel in een volgend artikel te behandelen, is het noodig de grootte van bedoelde hoeken te leeren kennen, die ik eenvoudigheidshalve **meridiaanhoek** (γ) zal noemen.

Alvorens het onderzoek te beginnen is het noodig eene korte uiteenzetting te geven van de bij onze militaire kaarten gebruikte kaartprojectie, de projectie van BONNE, zooals die in het begin der vorige eeuw werd toegepast door KRAYENHOF en uitgewerkt is in „Meetkundige Beschrijving van het Koninkrijk der Nederlanden,” uitgegeven in 1861 op last van het Ministerie van Oorlog.

De aardoppervlakte wordt bij deze projectiemethode teruggebracht gedacht tot een omwentelingsellipsoïde, die in haar vorm zoo min mogelijk afwijkt van het werkelijke oppervlak. Bij latere metingen, uitgevoerd door BESSEL in de jaren 1837—1841, werd voor de halve lange as (bij den evenaar) gevonden 6377397 meter en voor de halve korte as (bij de polen) 6356079 meter. Bij de keuze van projectiemethode is het voor de vervaardiging van overzichtelijke kaarten noodig de z.g. *vervorming*, d.w.z. het verschil tusschen afbeelding en aardoppervlak, zoo klein mogelijk te maken. Waar de grondslag van de militaire kaarten in den Napoleontischen tijd o.a. moest dienen om de grondbelasting te kunnen heffen, was het noodig de projectiemethode zoodanig te kiezen, dat de oppervlakten onveranderd overgingen. De projectie van BONNE voldeed aan dezen eisch van *aequivalentie*.

Het af te beelden gebied wordt direct overgebracht in een plat vlak, dat de aardellipsoïde raakt in het „centraalpunt”. Aangezien de vervaardiging der kaarten werd opgedragen tijdens de vereeniging van Nederland en België, werd als centraalpunt het plaatsje *Chaam* gekozen, gelegen bij Breda op $51^{\circ} 30'$ Noorderbreedte. In fig. 1 is M het centraalpunt, MP het vlak van den parallelcirkel en ellips MPQ de meridiaan van M. In het neergeslagen raakvlak XY is de halve parallel geconstrueerd, door vanuit T met raaklijn MT als straal een cirkel te beschrijven. In de afbeelding worden de parallellen verkregen door vanuit T als middelpunt concentrische cirkels te trekken. Zoo zijn in fig. 2 de parallellen ϕ en ϕ_0 — de laatste voor het centraal punt M — getrokken. De lengte A'M' is gelijk aan het ontwikkelde breedteverschil $\phi - \phi_0$ gemeten langs de meridiaan van M. De meridianen worden in projectie punt voor punt geconstrueerd door langs de parallelcirkels van de lijn M'N' af stukken uit te

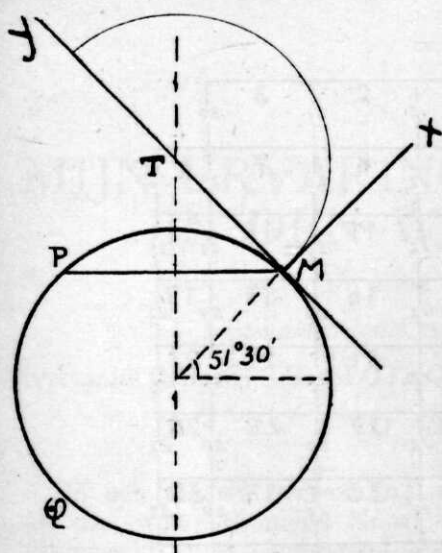

Fig. 1

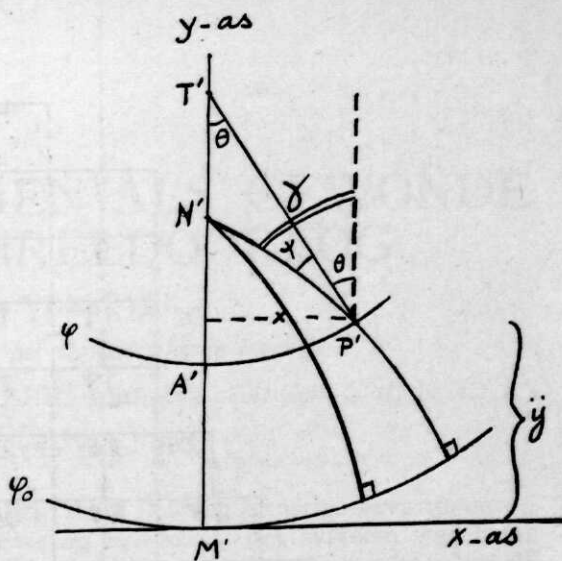

Fig. 2

zetten, die gelijk zijn aan de ontwikkelde lengte der te projecteeren punten. N' is de afbeelding van de Noordpool, d.w.z. het punt waar alle meridianen samen komen; uit fig. 2 blijkt tevens, dat de snijding tusschen meridiaan en parallel in de kaart alleen recht is voor punten op de zelfde lengte of breedte als het punt M , terwijl de afwijking van den rechten hoek grooter wordt, naarmate men zich van den meridiaan door het centraalpunt verwijderd,

De afwijking van den rechten hoek is voor punt P' gelijk aan ψ terwijl uit fig. 2 blijkt, dat de in den aanhef bedoelde meridiaanhoek $\gamma = \psi + \theta$. Ik zal in het navolgende deze 2 hoeken ieder afzonderlijk berekenen voor een punt in het N.O. van ons land en daarvoor kiezen Nieuwe-Schans, waarvoor

$$X = + 155 \text{ km. } Y = + 190 \text{ km.}$$

Deze waarden van X en Y zijn te vinden door uit te gaan van den Z.W. hoek van het blad Breda N°. 50, waarvoor $X = - 20$ en $Y = - 15$ km.

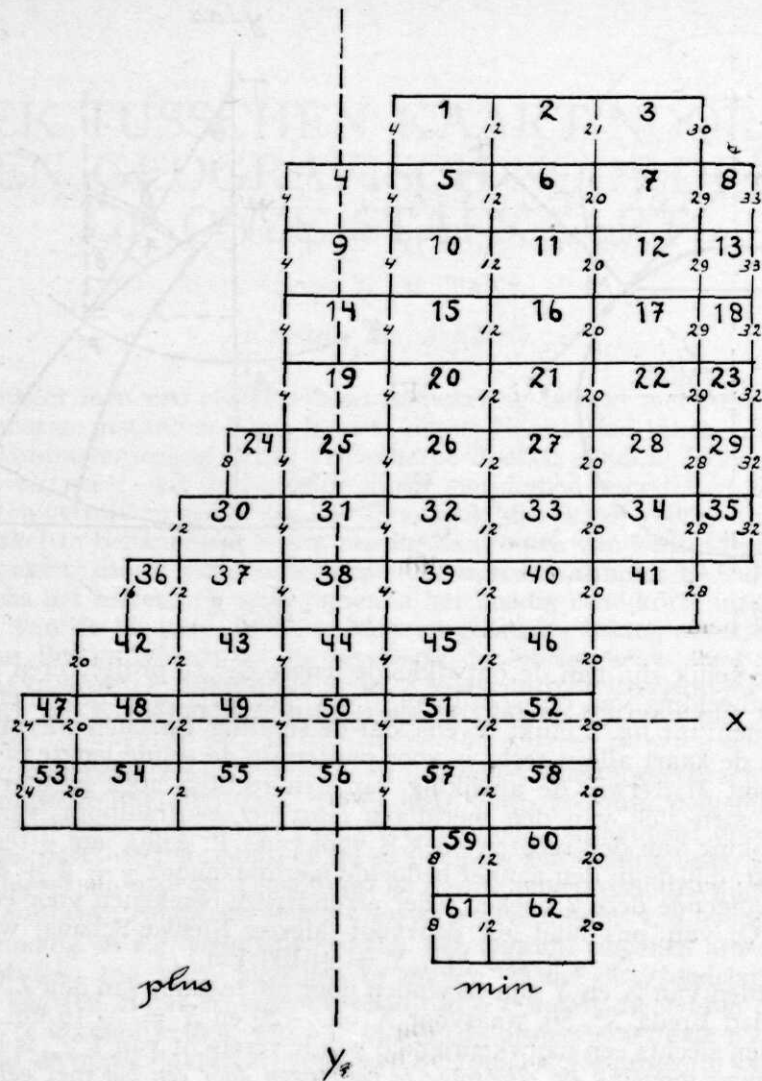
Aangezien slechts een nauwkeurigheid wordt vereischt van 1 ‰ is het voor de berekening mogelijk de *ellipsoïde te vervangen door een bol* met een straal, die gelijk is aan de gemiddelde kromteschaal van de ellipsoïde in het centraalpunt Chaam. Noemen we deze straal R dan wordt — na een berekening, die ik den lezer zal besparen — daarvoor gevonden: $R = 6384$ km. Uit fig. 1 volgt

$$TM = R \cotg. 51^\circ 30' = 5078 \text{ km.}$$

$$\text{tg. } \theta = \frac{X}{TM - Y} = \frac{155}{5078 - 190}$$

$$\theta = 32 \text{ ‰}$$

Hoek ψ is voor ons land heel gering, terwijl de berekening minder eenvoudig verloopt. Ik volsta daarom met het resultaat te vermelden. Voor Nieuwe Schans vond ik $\psi = 1 \text{ ‰}$ zoodat de maximum meridiaanhoek voor ons land bedraagt $\gamma = 1 + 32 = 33 \text{ ‰}$. Het zal zonder meer duidelijk zijn, dat voor het Westen des lands deze γ rechts van het kaartnoorden gelegen is, aangezien als Y -as bij de projectie van BONNE is gekozen de meridiaan over den Wester-

Figuur 3

toren van Amsterdam. In de kaart indeeling (zie fig. 3) waarbij de kaartbladen zijn genummerd overeenkomstig den bladwijzer, voorkomende in de kaarten-trommels, zijn bladgewijze de hoeken γ ingeteekend, terwijl voor het gedeelte ten Westen van bedoelden meridiaan het *plus* teeken en voor het gedeelte ten Oosten het *min* teeken moet worden gebruikt.

Voorbeeld: Hoe groot is de meridiaanhoek voor vierkant 31—69 in het kaartblad N°. 12 (Assen). Zooals bij blad 12 is aangegeven verandert hoek γ voor dit blad van -20 tot -29 .

Voor de Noord-Zuidlijn 31 moet er dus $\frac{31}{40} \times 9 = 7\text{‰}$ worden opgesteld bij de 20 d.w.z. dat de gevraagde hoek gelijk is aan $-20 - 7 = -27\text{‰}$.

MIJN ERVARINGEN ALS GEWONDE IN DEN WERELDOORLOG

DOOR F. VERSPYCK,

Luitenant-kolonel van het Oostenrijksche leger b. d.

(vertaald door G. TH. SLOTHOUBER, *Luit. kol. v. d. Gen. Staf, K.N.I.L.*)

III. (slot van pag. 184).

Bij een nieuwe verwonding in 1916 deed ik even gunstige ervaringen op als die, welke ik in de Maart-aflevering beschreef; het systeem was beter uitgewerkt, maar overigens hetzelfde gebleven; slechts de personen en de omstandigheden waren veranderd. Hulpvaardigheid, onvermoeidheid, zuivere menselijkheid zonder onderscheid des persoons of der natie, — daarin munten artsen en verplegingspersoneel, die ik leerde kennen, uit. Het moge wezen, dat ik door het lot begunstigd ben geworden; er zijn zeker ook wel andere artsen en verpleegsters geweest. Maar in het gewone leven zijn er nu eenmaal ook goede en slechte mensen, en dus zijn er ook goede en slechte dokters. Bovendien heb ik immers, wat men anders toch zoo veel mogelijk vermijdt, aan de geheele voorstelling van zaken het *persoonlijke* karakter gegeven.

Mochten mijn subjectieve ervaringen en herinneringen in strijd zijn met de beschrijvingen in boeken, welke zeker meer gelezen zullen worden dan mijn artikel, dan kan ik daaraan niets veranderen; maar voor de absolute waarheid van mijn beschrijving kan ik te allen tijde instaan.

Vervolgen wij thans echter mijn tocht van 1914.

Toen ik den volgenden morgen ontwaakte — 's avonds had ik nog een slaapdrankje gekregen — bleek ik mij in een groote soldatenkamer te bevinden temidden van een talrijk gezelschap van lotgenooten, o.w. ook bekende gezichten waren; mijn buurman was een jonge officier, met wien ik tal van malen in gezelschap en op bals in aanraking was gekomen; hij herkende mij ook.

Wij deelden elkaar met gedempte stem onze lijdensgeschiedenis mede; zachtjes, om anderen, die zware pijnen leden, niet te storen. Hij was ingedeeld bij een nevendivisie, en ik vernam daardoor veel, van wat mij tot nu toe over den algemeenen toestand onbekend was; en ook menige treurige tijding. Hij was bij het verbreken van een vijandelijke telefoon- of telegraaflijn gevallen en had een been gebroken; maar hij had — in tegenstelling met mij — twee gezonde armen, een oppasser en geld. Mijn contanten waren na de betaling van den wagen op den vorigen dag tot een minimum weggesmolten; en ik was pas aan de rijksgrens, welke toendertijd veel verder weg was dan thans, nu men haar met den sneltrein reeds binnen het uur kan bereiken. Beiden koesterden wij een innig verlangen naar huis, een verlangen dat steeds

sterker werd; en ook wel naar een beslissing omtrent onzen toestand, en als gevolg daarvan onze toekomst.

Van hoeveel waarde in Polen een „warme handdruk” was, vooral met goudgeld, was mij in de voorafgegane dagen duidelijk geworden. Zonder die „middelen der barmhartigheid” geloof ik niet, dat wij een wagen zouden hebben gekregen, en zou ik de zoo noodige geneeskundige behandeling eerst later hebben kunnen ontvangen, en dan — zooals later bleek — ... als het te laat zou zijn geweest!

Toen de verpleegster mij met benzine wiesch, voelde ik voor de eerste maal de hulpbehoefendheid door het ontbreken van mijn eene hand, en de afhankelijkheid van de hulp van anderen zelfs bij het minste of geringste. Voortdurende oefening en de uiterste inspanning van mijn wilskracht hebben mij grootendeels daarover heen geholpen, en mij zelfs na 8 maanden weder geschikt gemaakt voor den terugkeer bij het leger te velde. Thans voel ik het gebrek nauwelijks meer.

Bij een noodig geworden bezoek aan den chefarts, dien ik na een nacht van doorwerken even joviaal aantrof als den vorigen avond, vroeg ik ook inlichtingen omtrent een mogelijk transport, en gaf daarbij als mijn voornemen te kennen om mijn buurman mede te nemen. Hij raadde mij aan om zoo spoedig mogelijk naar het station te gaan, en te trachten onderdak te komen in een gewondentrein.

„Wij zenden de gewonden naar het station, zoodra wij bericht krijgen dat er een trein afrijdt. Als de trein dan vol is, rijdt hij weg. Waarheen? Dat weten we niet; dat maakt de leiding van den afvoerdienst uit. Daarom: veel geluk onderweg en kop op! Wij behoeven ons niet te schamen!” — En daarmee begon het tweede gedeelte van onze Odyssee.

Een kartonnen kaart werd aan een van mijn uniformknoopen gebonden, waarop een roode „S” en een zwarte „L” (zwaargewond, liggende te vervoeren), met het stempel van het reserve-hospitaal en het nummer 4512 (en 4513 voor mijn kameraad). Naar ik vernam, was dat het volgnummer van de in deze maand afgezonden gewonden, en wij schreven pas den 10den! Dat geeft per dag 450, per uur (de dag telde voor den arts 24 uren) ongeveer 19 verbanden of operaties met verband!

Zoodra het den oppasser van mijn makker was gelukt om door geld, goede woorden en dreigementen een wagen op te sporen, die ons naar het station zou brengen, werden wij ingeladen; niet nadat de verpleegster ons ieder nog van een klein „snoeppakje” en van warme koffie voor de thermosflesch had voorzien.

Wie deze goede engel was, heb ik nooit kunnen ontdekken. In elk geval verborg zich onder haar verpleegstersuniform een werkelijke dame, die het vrijwillig aanvaarde barmhartigheidswerk zeer ernstig opvatte. Het was immers pas het begin van den oorlog! Later veranderde de strenge opvatting van die taak wel, en daarmee ook het gehalte van de verpleegsters!

Aan het station gekomen, sloot ons een oude landstormman, met een ouden enkellader met lange bajonet (met deze bewapening hebben zij begin 1915 nog in de Karpathen gestreden!), den weg af; maar de vertoonde kartonnen kaartjes werkten als een „Sesam, open U!”

Alle sporen stonden vol met goederenwagens en enkele personenwagens, en ik kreeg den indruk dat het emplacement hopeloos verstopt was; bij het begin van den terugtocht toch was al het bruikbare rollende materieel naar achteren afgevoerd, om het niet in handen van den vijand te laten vallen.

Nadat de draagbaar met mijn reisgenoot en kassier was neergezet, ging ik op zoek naar den „leider van den afvoer”, en hier — ik moet het tot mijn schande bekennen — verloor ik geheel de beheersching over mijn temperament en mijn zenuwen; toen ik na een korte uiteenzetting van onzen toestand en van onzen wensch om zoo spoedig mogelijk verder te komen, en op mijn vraag naar den dokter, maar steeds ten antwoord kreeg: „onmogelijk”, of „ik weet het niet”; woorden, welke te velde „taboe”¹⁾ waren, en ook zijn moeten. Ik werd nu uiterst grof, en dreigde zelfs met ruw geweld als wij niet verder kwamen. Het resultaat was volkomen negatief: hij verdween en ik kreeg hem niet weer te zien.

Getrouw aan de nimmer hoog genoeg aangeslagen stelling: „Help U zelf, zoo helpt U God”, toog ik op verkenning uit; en wederom was het geluk mij gunstig; een Hongaarsch sprekende machinist deelde mij mede, dat hij 't eerst ging vertrekken; wanneer? — dat wist hij natuurlijk niet. Dit hier, was zijn trein, en voraan waren wagens 1e en 2e klasse.

Men moet altijd een achterdeurtje openlaten voor het gelukkige toeval; mijn kameraad werd door zijn oppasser en een te hulp geroepen spoorweg-employé op de draagbaar naar onzen wagen en daarna daarin gebracht, en wij richtten ons „huiselijk” in.

Het was intusschen middag geworden, de oppasser had boven een naast het spoor gloeiend vuurtje appels voor ons gepoft, die hij ergens op de een of andere manier had opgeduikeld, en wij dommelden zoo'n beetje in tegenover elkaar. Het moet zoo tegen vieren geweest zijn, want de schemering begon reeds te vallen, toen wij gewekt werden door het binnentreden van twee personen. Ook buiten was het rumoerig geworden, en werd het kleine stationnetje door acetyleenfakkels verlicht; blijkbaar begon het inladen van gewonden — zooals ons de uitgezonden oppasser berichtte — in „onzen” trein.

De vermeerdering, die ons compartiment kreeg, bestond uit een Majoor met een perforoerschot van de long, en een Duitschen officier; ik vermeld dit slechts daarom, omdat ons met het oog op de verwonding van onzen reisgenoot het rooken werd verboden; en dat had ons tot nu toe over pijn en zenuwen heen geholpen. Toen die stimuleerende werking ophield, begonnen beide in verdubbelde mate op mij in te werken, tot eindelijk de trein zich in beweging zette, en het schokken en stooten vooral bij het stoppen bepaald hinderlijk werd; dikwijls moest ik denken aan de arme kerels, die in goederenwagens op stroo, en alleen de zwaarst gewonden op brancards, vervoerd werden; het was immers geen „gewondentrein” of „hospitaaltrein”, maar slechts een „ledig treinstel” dat afgevoerd werd. (Later hoorde ik, dat ook geen „zwaargewonden” waren medegezonden).

Dit verklaart ook het ontbreken van een dokter en van een toereikend aantal verplegers als geleiders, welk gebrek zich bij mij onaangenaam deed gevoelen, toen mijn wonden weder door het verband heen begonnen te bloeden. In een station-ziekenhalte werd toen een dokter geroepen, die medereed, mij en andere lotgenooten verbond, en met een terugrijdenden trein weder naar zijn standplaats terugkeerde.

Voor de verpleging (eten en drinken) was uitstekend gezorgd, niet alleen door de intendance, welke inrichtingen onberispelijk werkten, maar ook

¹⁾ „Verboden”; eigenlijk „taboeh” = een trom of gong; „taboeh larang” = een trom, waarop het verboden is anders dan bij dreigend gevaar te slaan. (*Vert.*)

wedijverde de vrijwillige hulpverlening van platteland en steden, en van de vereenigingen en comité's voor menschlievend hulpbetoon onderling, 'om de gewonden (die men toen nog „helden" noemde) zooveel mogelijk goed te doen, en hen van alles te voorzien, wat hart en maag begeerden. Het was dikwijls roerend om zoo'n boerenvrouwte te zien, als zij haar eigengebakken koek aan de menschen bracht, met het verzoek: „om er toch van te nemen; zij had toch ook een zoon daarginds". Blokkade kenden wij toen nog niet, en „hamsteren" was nog niet het belangrijkste woord uit de woordenboeken der Oostenrijksche talen geworden.

Onze bediende bracht ons een heelen voorraad levensmiddelen in ons compartiment, en omdat wij weinig eetlust hadden, maar des te meer dorst, werd hij veroordeeld om gedurende den nacht en den volgenden reisdag alles op te eten; van welke opdracht hij zich met toewijding — en geholpen door de andere oppassers — kweet. Dit „vonnis" behoorde echter nog niet tot de toendertijd onbekende „klasse-justitie", hoewel het „volgens het standrecht" werd geveld en binnen 24 uren moest zijn voltrokken.

In de middaguren van den volgenden dag bereikten wij Krakau, waar weer goed voor geneeskundige hulp en voor verbandmateriaal was gezorgd. Ik kon hier een telegram aan mijn familie verzenden, dat echter nooit is aangekomen.

Onze beide coupégenooten keken uit naar een andere transportgelegenheid en wij kregen dus onze afdeeling voor ons alleen; waarop wij ook als „liggende te vervoeren" recht hadden. Bovendien hoopten wij op een korten reisduur, want in vreedetijd was toen de rijsnelheid per uur op het nagenoeg vlakke baanvak naar Weenen bij de 100 km, en ik heb dezen afstand in het latere verloop van den veldtocht van Trzebinja naar Weenen in nog geen 8 uren afgelegd. Wij hadden er nu — zij het dan ook met een omweg — 28 tot 30 uren voor noodig!

Overall waar wij doorheen kwamen was groote en vriendelijke belangstelling, een ieder wilde ons alle goeds doen; de oorden waren in vlaggetooi ter eere van de overwinningen, die wij mede hadden helpen bevechten; doch die sedert door de gebeurtenissen waren achterhaald.

Ondanks alles wat wij hadden doorstaan, trots alle pijnen . . . hadden wij toch een gevoel van bevrediging dat wij hadden meegeholpen, en dat het eigen volk — waartoe de Polen en Tsjechen het toen nog een eer rekenden te behooren (wij reden door deze Kroonlanden) — dat gevoelde, onze verichtingen bewonderde en ons voor de doorgestane ellende wilde schadeloos stellen. Toen sprak men nog niet over den „Moloch van het Militarisme", en over de schade welke de „produceerende bevolking" door den oorlog leed, noch over de inferioriteit van de aanvoerders, enz.; men was trotsch op ons, en wellicht ook wel dankbaar gestemd, omdat wij met onze levens de „nu bevrijde" landen voor een vijandelijke invasie hadden behoed. Toen gold nog — sterker dan ooit — het woord van den dichter, dat destijds het leger van „Vader Radeczky" typeerde:

„Die Gott als Slav und Magyaren schuf"
 „Sie streiten um Worte nicht hämisch,"
 „Sie folgen, ist deutsch auch der Feldherrnruf"
 „Denn „Vorwärts" ist ung'risch und bömisch!"¹⁾

¹⁾ Hier volgt een vrije, zij 't ook weinig artistieke, vertaling:

„Wie God als Slavonen en Magyaren schiep,"
 „Die twistt'n niet boosaardig om woorden;"
 „Zij volgden, was 't ook Duitsch wat de veldheer riep,"
 „Want in Hongaar en Bohemer dringt steeds 't „Voorwaarts!" (Vert.).

Men vergeve mij dezen terugblik; men herinnert zich slechts al te gaarne die dagen, toen er geen stammen, geen partijen met eigen belangen waren, toen op het aambeeld der wereldgeschiedenis voor de laatste maal alle volken van de Oude Monarchie tot een homogeen blok werden aaneengesmeed, eng vereen'd in de groote gedachte: „Afweer van den vijand uit het groote, en voor àllen eenige, Vaderland!” Sedert heeft men nader leeren denken, meer afzonderlijk-nationaal en -rationeel (berekend), minder patriottisch . . .

Bij het aanbreken van den dag bleven wij op een bepaald station, langer dan gewoonlijk, stoppen; er was niets te onderscheiden, maar toch maakte zich een eigenaardige onrust van mij meester, welke nog toenam, toen men buiten luid hoorde spreken, en ook het station met fakkels werd verlicht en men begon met het uitladen der gewonden. Een ding was zeker: Weenen, het zoo vurig begeerde, was het niet — en van vrijwillige helpers vernam ik, dat wij in een kleine Moravische garnizoensstad waren en naar het daar gevestigde reserve-hospitaal zouden worden vervoerd.

Ik was het daarmee echter heelemaal niet eens, en wel om de volgende redenen, die uit het voorafgaande kunnen worden afgeleid: mij was uit de uitlatingen van den Chefarts te N., uit de bijzonder voorzichtige behandeling, die men mij overal deed ondergaan, uit de volkomen onbeweegbaarheid van mijn vingers, en uit de steeds toenemende pijn, duidelijk geworden, dat het behoud van mijn arm alleen bij behandeling door een uitstekenden chirurg mogelijk was (wat later ook bleek), en — eigenlijk behoorde ik dat als no. 1 voorop te stellen — vrouw en kinderen waren in Weenen, en dat gaf voor mij den doorslag.

Ik maakte daarom alarm en bereikte daardoor, dat ik geestverwanten kreeg (zooals dat steeds geschiedt als men met slagwoorden aankomt); de officierswagou kwam in opstand.

De oude Stafarts schijnt deze lawaaierige, wederspannige, hoop ellende geen gewenschte vermeerdering voor zijn hospitaal te hebben gevonden. Of wellicht begreep hij onzen gemoedstoestand, en was hij niet geheel zeker van zijn zaak, voor zoover de behandeling van dergelijke verwondingen betrof? Hij beval — onder geruststellende bewoordingen — om ons weer op de hoofdlijn te rijden. En mij blijft thans slechts over, hem om verontschuldiging te verzoeken voor de heftigheid en het gebrek aan eerbied, waarmee ik uit aller naam een „niet bestaand recht op artsenkeus” (dat slechts in vredestdij gold) verdedigde.

Het zou den Stafarts wel mogelijk zijn geweest van het hem in dergelijke gevallen toekomende recht tot bevelen (ook over beroeps-officieren-strijders) gebruik te maken; maar hij liet dat na, met het oog op onze opgewondenheid, en wellicht ook om handelingen in strijd met de krijgstucht te voorkomen, welke zeker zouden hebben plaats gehad.

Al moet ik ook aannemen, dat ik wel niet de eenige zal zijn geweest, die zich in deze woelige dagen verweerde tegen het door anderen beschikken over zijn verbrijzelde botten, zij 't ook geheel in strijd met de grondbegrippen van de krijgstucht, en erkennende dat ik een slecht voorbeeld gaf, dan hoop ik toch, dat hem dit, mijn „pater peccavi” (Vader, ik heb gezondigd), onder de oogen komt.

Hoe juist en snel overigens mijn geheel in strijd met de voorschriften uitgevoerde, eigenmachtige, marschregeling was geweest, bewees mij de ontmoeting met den commandant van het 2e bataljon van mijn regiment (ik commandeerde het 3e), die 4 dagen vóór mij gewond werd, doch gelijktijdig met mij op een station in L. aankwam, waar een nevenlijn aftakte.

Toch moet mijn handelwijze te eenenmale veroordeeld worden; door velen

toegepast, had zij aan den afvoer ernstig afbreuk kunnen doen, al was die dan later ook veel beter geregeld.

Ondanks de erkenning van de door mij gemaakte fout, waaraan ik mij toen al schuldig voelde en niet eerst nu, moest ik op denzelfden dag op een ander station, vlak voor de poorten van Weenen, nogmaals de getroffen regelingen voor mij en den mij toevertrouwd kameraad overtreden. Want wederom zou de trein op een nevenlijn naar een reserve-hospitaal in Noord-Moravië worden geleid. Ik steeg uit, vrijwel radeloos, en begon mijn hart uit te storten tegenover een juist voorbijgaanden militair dokter; ik bombardeerde hem met anatomische termen over mijn verwonding, die ik bij den Chefarts in N. uit diens gesprek met een anderen dokter had opgepikt. Of dit op hem inwerkte, dan wel mijn algemeene toestand, dat doet er niet toe: in korten tijd was een draagbaar ter plaatse, waarop mijn kameraad naar een naast staanden hospitaaltrein werd gedragen, en spoedig daarna zaten wij in den magazijnswagen van den trein en reden nu eindelijk naar Weenen, het vurig verlangde doch zoo moeizaam bereikte.

Daarmede eindigde eigenlijk mijn zwerftocht; ik was in de beste handen van de beste chirurgen der wereld, en daarom of daardoor behield ik den arm, zij het dan ook niet zijn gebruik, dat zelfs door een latere zware operatie niet meer kon worden gered.

Een officier, die eenige weken later met een dergelijke verwonding in hetzelfde hospitaal terecht kwam, waar ook ik lag (het Officiershospitaal voor zwaargewonden van de Malthezer Ridders), had den arm reeds in een reserve-hospitaal in het étappengebied verloren.

Waarom ik de oude herinneringen over hulpverlening aan gewonden heb opgefrischt, en waarom daarin het persoonlijke element sterk op den voorgrond treedt? Hoewel de bouw van het land hier geheel anders is en de afstanden veel kleiner, hoewel het étappengebied en het achterland een sterk ontwikkeld geheel vormen, rijk doorsneden door wegen, bevaarbare kanalen, tram- en spoorwegen, geheel in tegenstelling met de gevechtsszones, waarin wij moesten strijden, en met de menigmaal onherbergzame en wegenarme streken, waar doorheen vooral in den beginne de „via dolorosa” (de lijdensweg) der gewonden voerde?

Wat de afstanden betreft, heb ik op de kaart in rechte lijn den weg opgemeten, welke ik moest afleggen om naar Weenen te komen: (ik reken den afstand gevechtsveld — hulpverbandplaats niet mede)

hulpverbandplaats — divisieverbandplaats	7 km
divisieverbandplaats — veldhospitaal	20 km
veldhospitaal — reservehospitaal	40 km
reservehospitaal — Weenen	650 km, te zamen

rond 700 km.

Het is mijn bedoeling geweest, om duidelijk en in een concreet geval te doen uitkomen, welke enorme moeilijkheden de verzorging van de gewonden — trots alle theoretisch-grondige voorbereidingen — had te overwinnen, toen het aantal verliezen ten gevolge van de ongelijke krachtsverhoudingen der strijdende partijen tot een onverwachte hoogte omhoog vloog; toen reeds, toen gas en andere aanwinsten van de moderne oorlogstechniek in den strijd nog onbekend waren.

Hoe zal dat dan wel in de toekomst zijn?

Verder wilde ik er op wijzen, dat de opleiding van de troepenofficieren en manschappen (ook de reservisten) in het aanleggen van verbanden niet grondig genoeg kan zijn; omdat toch de eerste hulp *in* de gevechtlinie moet plaats hebben, voor zooverre de gevechtsumstandigheden dit maar eenigszins toelaten, en omdat het oprukken van de ziekendragers binnen 's vijands werkzaam vuurbereik onmogelijk is, wil men niet verliezen op den koop toe nemen, welke slechts zeer moeilijk zijn te vervangen door een *gelijkwaardig opgeleid personeel*.

En ten slotte wil ik nog op grond van eigen ervaring een lans breken voor de artsen en het geneeskundige personeel, die o.a. in de moderne sensatielitteratuur er zoo slecht afkomen, en in een gedeelte zelfs omlaaggehaald worden, wat zij naar mijn oordeel zeker niet verdienen. Dat wel eens verkeerde diagnoses zijn voorgekomen, dat vele dingen beter hadden kunnen worden gedaan, dat menig leven had kunnen worden gered, als . . . Ja, als!

Thans in vredestijd komen dagelijks in een hospitaal, laten wij zeggen 50 patienten binnen. De operatie-zaal is klaar, de instrumenten zijn steriel, een ruim en goed geschoold hulppersoneel is aanwezig, de doktoren zijn uitgerust en van alles voorzien, de diagnose staat sinds lang, of door langdurige waarnemingen, vast.

Zoo, zij het dan ook niet zóó gunstig, zijn ook de toestanden in een reservehospitaal in het achterland, dat stabiel kon zijn, al was dan ook de dagelijkse toevloed van patienten aanmerkelijk grooter.

Hoe het toegaat in een reservehospitaal in het étappengebied, heb ik getracht in 't kort te schetsen, en daarbij even kunnen aanstippen, welk een arbeid den artsen dagelijks en elk uur wacht.

Nog duidelijker schijnen mij de cijfers te spreken, welke ik — geheel onvolledig — van een veldhospitaal kon geven, dat toch slechts als „mobiel” kan worden beschouwd, omdat zijn standplaats min of meer afhankelijk is van de operatiën in het operatiegebied. Aan welke eischen een arts daar moet voldoen, en waaraan hij ook inderdaad voldeed) trachtte ik door eenige mij bekend geworden cijfers te verduidelijken.

Maar vooral leg ik den nadruk op wat wordt gevergd van het geneeskundige personeel in de gevechtliniën (waartoe ik ook de divisie-verbandplaats reken), niet alleen van de artsen, maar ook van de ziekendragers. In 't bijzonder wijs ik op de moeilijke taak van den troepenarts, wiens manmoedigheid, militaire en dokterskwaliteiten, wiens organisatietalenten, enz. wij in vredestijd slechts te zeer hadden onderschat. Wij betitelden de militaire artsen met den weinig vereerenden naam van „Bader” (barbier), wat zooals bekend zal zijn een betere soort „scheerbaas” beteekent, die zich in vroegere tijden op de dorpen ook bezighield met het aderlaten, e.d.

Boeken zouden gevuld kunnen worden met de op de artsen betrekking hebbende anecdoten, welke overigens werkelijk grappig waren; en zij droegen zelf het noodige bij tot de vermeerdering van het aantal moppen, waarom zij zelf het hardste lachten.

Op deze „litteratuur” gronden zich vermoedelijk ook wel tal van beweringen uit de moderne „Thersites-persproducten”¹⁾.

¹⁾ „Thersites”, in de Grieksche mythe de hatelijkste persoonlijkheid onder de Grieken, die Troje belegerden, een boosaardige babbelaar, werd wegens den laster, dien hij over Agamemnon had uitgestrooid, door Odysseus in het openbaar getuchtigd; en later door Achilles gedood, omdat hij de doode Penthesilea de oogen had uitgestoken. (Vert.).

Wie echter deze mannen aan het werk heeft gezien, wie als ik meer dan eens door hun kennis, hun opoffering en onvermoeidheid, aan de donkere poort is voorbijgeloofd, wie zich slechts eenigermate in de gevechtsonstandigheden kan indenken, zal dezen mannen en hun werk zijn waardeering en bewondering niet kunnen onthouden. Tenzij hij met een of andere bijbedoeling wil medezingen in het koor diergenen, die alle prestatieën van den oorlog en zijn deelnemers in het slijk neerhalen, en in het gevele wil komen van de moderne pacifistische richting, ten einde zichzelf — ik hoop echter dikwijls tegen beter weten in — bepaalde voordeelen te verschaffen, die hem bij het tegen den stroom roeien zouden kunnen ontgaan.

Een verontschuldiging vinden zij in de oude spreuk:

„Tempora mutantur, et nos mutamur in illis! ¹⁾

Is deze zelfrechtvaardiging echter afdoende voor een dergelijke „wijziging in inzicht”?

¹⁾ De tijden veranderen, en wij veranderen daarin. (*Vert.*).

ENKELE VOORDEELEN VAN HET SOLDAAT ZIJN.

Onderstaand propagandabiljet, op blauw papier, werd in 1931 op vele plaatsen, vooral in de industrie-centra, waar toen al werkloosheid heerschte, van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika verspreid, om de vrijwillige dienstneming te bevorderen.

Some of the Advantages of Being a Soldier.

1. The soldier's paymaster never fails in business, or fails to pay the wages of his employees.
2. The „factory” does not shut down and lay off its employees when times are dull.
3. He never has to quit work and go „on strike”.
4. He doesn't have to worry about „getting a job”.
5. He doesn't lose any time because of bad weather or sickness—the pay goes on just the same.
6. He doesn't worry about the cost of clothing or of beefsteaks or of rents. No matter what the cost he gets his clothing, his three square meals a day, and a comfortable, healthful home to live in, just the same.
7. Neither does he worry about doctors' bills nor dentists' bills—Uncle Sam pays them.
8. If he wants to see the world he will sooner or later have the opportunity, on full pay and with travel expenses paid by Uncle Sam.
9. If he wants to return to civil life at the end of an enlistment, he may prepare for it by learning a trade, without loss of time or pay. With this and the discharge that testifies to good character and faithful service his earning capacity and ability to get a job will be greatly increased.
10. He may also expect to return a much stronger and more capable man, physically and mentally.
11. His service will take the humps out of his back, broaden his shoulders, deepen his chest, develop and train his muscles and his mind; in brief, it will make him a more capable and useful man.
12. If he desires to remain in the service, there is room at the top for the capable and ambitious; the service offers exceptional facilities for advancement.
13. Enlisted men, of any grade whatever, may compete for commissions, or for appointment to the United States Military Academy at West Point.
14. Ask about these things and become informed of the great opportunity that the United States Army offers to young men.

RECRUITING STATIONS

ZOOALS HET VROEGER WAS

DOOR FR. DE WITT HUBERTS,

Generaal-majoor b.d.

II.

Wij hebben in een vorig artikel medegedeeld, hoe er vroeger oorlog gevoerd werd, wij zullen ons thans bezig houden met de vraag hoe men het menschenmateriaal kreeg, waarmede men elkaar bestookte, dus: *hoe vormde men de legers, hoe vulde men die aan?*

Wij willen niet stilstaan bij overoude tijden, ofschoon de verleiding groot is, ook daarvan iets te vertellen; men behoeft den Bijbel slechts op te slaan, om te zien, hoe de oude volkeren krijg voerden met groote legers, of in andere geschriften te lezen, hoe KARTHAGO zijn krijgsmacht had van slingeraars, ruitery, boogschutters, enz., hoe de Romeinen hun „*milites auxiliares*” aanwieren in de buitenlandsche provinciën, als Azië, Gallië, Brittanje, Spanje en ons land, waar de heeren zoo beleefd waren hun visitekaartjes achter te laten, in den vorm van dakpannen der soldatenverblijven, waarin de nummers der legioenen waren afgedrukt, of als grafschriften op sarcophagen, waarop men de namen der cohorten van het voetvolk en der alea van de ruitery vond. (zie Rijks Mus. v. Oudh. Leiden).

Hun, die daarvan iets meer willen weten, raden wij aan het mooie werk te raadplegen van MAX JÄHNS' „*Gesch. d. Kriegswissenschaften*”.

Dat aanwerven geschiedde niet steeds tegen betaling; overwonnen volkeren werden gedwongen krijgsknechten te leveren, terwijl b.v. Keizer HENDR. DE VOGELAAR in 924 bepaalde, dat er aan de grenzen sterke plaatsen moesten worden opgericht, bezet met geoefende mannen, om de invallen van de Hunnen te keeren. Daartoe moest de 9e man van de landbewoners gewapend opkomen en zich oefenen. Hij mocht geen handenarbeid verrichten en was, wat zijn levensmiddelen betreft, afhankelijk van de landlieden, die hem hiervan moesten voorzien.

Bleven deze in gebreke, dan legden de krijgsknechten zich langzamerhand zelf toe op landbouw, handel en nijverheid en zoo ontstonden op den duur burchten en steden. De steden kregen rechten, haar weerbare mannen verenigden zich in gilden, de schutgilden, en de burgerkrijgsmacht was geboren ¹⁾.

Doch ook de adel had zijn rechten en daarnevens zijn plichten, in de eerste plaats zijn leenheer met gewapende mannen in den oorlog bij te staan. Uit die legers van de leenheeren ontwikkelden zich van lieverlede de landsknecht-legers, die zich voor geld verhuurden.

Huurtroepen zijn in ons land zeer vroeg gebruikt; zoo werden zij in de 13e eeuw reeds door MARG. VAN VLAANDEREN aangeworven. Den 18en Juli 1318 vaardigde PHIL. DE SCHOONE een ordonnantie uit, waarin gesproken wordt van voet- en paardenvolk door den Staat gewapend en betaald. ²⁾.

¹⁾ Berichten Hist. Gen. 1848, De Schutgilden in Nederl.

²⁾ Kron. Hist. Gen. 1848, 123.

In de 2de helft van de 14e eeuw waren die soldeniers steeds voor geld te krijgen, vandaar het Neurenbergsche rijmpje:

Wenn man ein Anschlag übersummet
Bei Nacht, bei Tag, bei kalt, bei warm,
Und auf einer Pauken vorauf brummet,
So flog hervor ein solcher Schwarm,
8000 Mann in einer Stund,
Mit Büchsen, Armbrust, Spiess und Schwert! ¹⁾

Het was vooral na den slag bij Sempach, in 1386, waar de Zwitsers de Oostenrijkers versloegen, dat in het bijzonder de Alpenbewoners als huurtroepen gezocht werden.

Uit bovenstaand rijmpje volgt, dat de mannen gewapend verschenen, maar ook dat zij op het slaan van de pauk zich aanmeldden. Hij, die het voornemen had zich met een bende krijgsknechten te verhuren, stelde zich n.l. in of voor een herberg op en liet, om de aandacht te trekken, de trom roeren voor het voetvolk en de trompet steken voor de ruiters.

In de Kron. v. h. Hist. Gen. X, 472, wordt een aardig voorbeeld gegeven van hetgeen de „reisiger zu pferd und fusknecht” moesten bezweren en uit de Kameraarsrekeningen (een dankbaar veld van onderzoek voor de krijgsgeschiedenis) van Utrecht, is te zien, hoe op Asschen Woensdag 1429 aan „joncker YDZEN” geld gegeven werd, om in Overijssel „zoudeners te werven mit hoornen arborsten”.

Vooraf na den riddertijd, die van de feudale oorlogen, waarin de ridders streden als in de tournooien, en indien gevangen genomen, het losgeld door hun vasallen lieten betalen, volgt eerst recht het tijdperk van het voetvolk en der artillerie ²⁾, maar ook van de staande legers, zij het in den aanvang ook op kleine schaal.

Zoo werd op de Statenvergadering te Orleans in 1439, besloten in Frankrijk „comps. des ordonnances du roy”, bestaande uit soldij ontvangende troepen te vormen, terwijl om den tegenstand der ridders te overwinnen, bij edict van 2 Oct. bepaald werd, dat er ook „une force milit. permanente à cheval” zou zijn; er zouden n.l. 15 kapt. gekozen worden, die elk 100 lanzen commandeerden, iedere lans bestaande uit 6 man, als 1 ruiter met zijn page, 3 boogschutters en 1 „coustillier” (zwaarddrager), in hoofdzaak dus toch bestaande uit voetvolk.

De werver moest, om „de trom te mogen roeren” de toestemming hebben van stedelijk of landsbestuur, maar dit werd nogal eens vergeten, en het werven geschiedde dan minder luidruchtig. Hiertegen werd echter streng opgetreden; zoo werd den 21en Juli 1648 het plaacaat van den 30 Maart 1646 der St. Generaal vernieuwd, waarbij het werven, „sonder daertoe te hebben expres speciael ende schriftelijke consent van Ons, Syne Hoogheyt ofte van den Raad van State” zelfs met den dood zou gestraft worden, terwijl den 27en Mei dit nogmaals verboden werd, ook buiten de Ver. Landen, „met heurer Ho: Mo: Garnisoen beset”.

Uit verschillende prenten kan men zich een voorstelling maken, hoe de mannen ingelijfd en bewapend werden. Op een kopergravure van v. WALLHAUSEN uit 1621 ³⁾, ziet men aan een tafel in het vrije veld, 4 personen zitten,

¹⁾ G. LIEBE. Der Sold. i. d. deutschen Vergangenh.

²⁾ VIOLLET-LE-DUC. Le mobilier franç. V 391.

³⁾ LIEBE. Der Sold. in der deuts. Vergangenh.

3 officieren, kenbaar aan hun sjerp, de 4de vermoedelijk een schrijver. Een man staat, gedeeltelijk gewapend, vóór de tafel en ontvangt een haakbus. Tegen een wagen op den achtergrond staan nog talrijke spiezen en geweren.

Een andere prent bij v. FLEMING, ¹⁾ stelt een plein voor, met op den achtergrond een groot gebouw, vermoedelijk een kazerne. Er zijn twee tafels opgesteld, bij de eene staan een tamboer en een pijper, bij de andere twee blazende trompetters te paard. Achter de rechtsche tafel zitten 3 militairen, waarbij één officier. Twee mannen staan vóór de tafel, waarvan de eene het werfgeld met de hand in zijn hoed strijkt, de andere een van de twee op tafel staande kannen ledigt. Verder vertoont de plaat eenige luidruchtige, blijkbaar pas aangeworven soldaten, één daarvan loost den te veel genoten drank op de straat, de andere dansen en zingen op de maat van een doedelzak.

MONTEIL ²⁾ verhaalt, dat het werven in de 2e helft van de 17e eeuw eenigszins een publieke gemakelijkheid was. De tamboer ging rond, sloeg op de pleinen en hoeken van straten drie reprises, bracht de hand aan den hoed en riep dan: „De par le Roi! On fait savoir a tout homme, de quelle qualité et condition q'il soit, âgé de 16 ans, qui désireroit prendre parti dans le regiment . . . , qu'on lui donnera 15 ou 20 livres suivant l'homme qu'il sera, et un bon conjé au bout de trois ans, argent comptant sur caisse”, en als om dit te bewijzen, hield hij dan een beurs in de hoogte, waarin hij eenige gouden zilverstukken liet rammelen. Soms werd hij zelfs vergezeld door eenige soldaten, met getrokken degen over den schouder, waaraan brood, koek of een gebraden patrijs waren gestoken!

G. LIEBE ³⁾ geeft een werfbiljet uit 1740 weer, waarbij de Vorst v. ANHALT-ZERBST bekend maakt, dat hij „zu Ihro Röm. Apostolis. Majest.”, een regiment opricht. Liefhebbers konden zich op de „Werbe Plätzen” in Augsburg en andere steden aanmelden.

Hoe schandelijk enkele Deutsche Vorsten hun onderdanen verhandelden, blijkt o.a. in 1775, toen FRED. II van Hessen Kassel aan Engeland 12800 mannen als vee verkocht, voor 100 thaler het stuk, die met geweld voor den dienst in de Britsche koloniën waren geprest. Later werd dit aantal nog vermeerderd met 6600 man, zoodat de Landgraaf ongeveer $\frac{1}{20}$ van zijn bevolking verkwanselde! Wanneer de ouders het waagden te klagen, dan werd de vader tot dwangarbeid, de moeder tot gevangenisstraf veroordeeld.

Van de verkochte landskinderen keerden er slechts ruim 12000 terug, maar FRED. II liet bij zijn dood 56 millioen thaler na!

Ook in Engeland bleef het menschonteerende ronselen lang in zwang. Reeds sinds de 14e eeuw geschiedde het bemannen van de vloot in oorlogstijd door de „pressgang” Deze „gang” bestond uit een gewapenden troep, die de kroegen in de zeehavens doorzocht en daar met geweld de aanwezige zeelui tusschen de 18 en 55 jaar oppakte en aan boord van de oorlogsschepen bracht, wat dikwijls aanleiding gaf tot hevige gevechten.

De kroeghouders, de z.g. „crimps” en „runners”, traden gewoonlijk tegen betaling als handlangers op.

Om het leger te voorzien, ging men niet minder barbaarsch te werk. De *Voss. Zeitung* N°. 59 van 1744 bevatte een bericht uit Londen, dat den 23en en 25en April de City Marshal door zijn Constables talrijke mannen had

¹⁾ v. FLEMING. Der vollkomm. Teutsche Sold.

²⁾ MONTEIL. Hist. de Fr. IV. 47.

³⁾ LIEBE. Der Sold. in der D. Verg.h.

doengevangen nemen en hij er reeds $\pm$ 1000 bij elkaar had. Enkelen verminkten zich, door zich de vingers af te snijden, anderen sprongen over boord bij vervoer te water, om zich aan den gedwongen krijgsdienst te onttrekken, welke zoolang duurde als de man in staat was die slechts eenigszins te vervullen. Volgens N°. 48 van 1786 van hetzelfde blad, hadden in Beieren de bezitters van Heerlijkheden, tot dat jaar toe, het recht een knecht, die in hun oogen iets misdaan had, voor 6 of meer jaren aan een regiment over te leveren, zoodat vele jongemannen, dikwijls voor een gering vergriep, voor lang werden ingelijfd. Eindelijk volgde in 1786 een bevel van den Keurvorst, dat aan deze schandelijke willekeur een einde maakte en bepaalde, dat hij die geen „Blutbann“, d.w.z. het recht van kapitale straffen bezat, niemand meer tot den soldatenstand mocht veroordeelen! Maar zelfs tot in het laatst van de 18e eeuw bleef men niet kieskeurig, wat het gehalte, noch wat de wijze van aanvulling van de troepen betreft, als een „Generalmandat“ van 18 Maart 1793 in Beieren aantoont, waarbij een algemeene razzia gelast werd op „übelbeschriebene, dienstlose und müssiggehende Personen“, van 17 tot 42 jaar, die opgepakt en, geschikt bevonden als soldaat, „zur nächsten Garnison, oder Kommandantschaft“ moesten gezonden worden ¹⁾.

Om tot het werven terug te keeren, het gebeurde dikwijls, dat de werver zijn manschappen niet dadelijk noodig had; deze ontvingen dan eenig geld, om zich beschikbaar te houden, in de 16e eeuw „waertgelt“ geheeten. Verder kregen de aangeworvenen „rustgeld“, voor aanschaffing van uitrusting en, bij het op een bepaalden dag aanmelden op de loopplaats, een overeengekomen bedrag, dat bij het voetvolk „loop-“, bij de ruitery „anritsgelt“ (aanrid) genoemd werd ²⁾.

Het kwam ook nog al eens voor, dat zij die het „waert- en rustgelt“ reeds ontvangen hadden, op den afgesproken dag niet verschenen, want „es fehlet im geringsten nicht an solchen liederlichem Purschen in der Welt, die vielmals hinter einander, bald von diesem, bald von einem anderen Potentaten ein Stück Geld nehmen, und hernach wieder davon laufen.“ ³⁾. Om hiertegen te waken, werden de manschappen dan uitbested in een herberg, waar ook de wervers verblijf hielden. Bovendien werd hun goed, dat gewoonlijk in de lommerd stond, niet eerder gelost, vóór de troep zijn dienst aanving.

Het was echter ook geen uitzondering, dat de werffofficieren plotseling met het werfgeld verdwenen; zij werden dan wel bij trommelslag ingedaagd, maar gewoonlijk te vergeefs.

Had trom of trompet de mannen naar de loopplaats geroepen, dan werden de z.g. articul-brief (krijgsart.) voorgelezen en den eed afgenomen. Hierna vertrok de troep naar de monsterplaats, waar door de monstercommissarissen, volgens de rol opgemaakt door den schrijver, werd nagegaan of het aantal compleet was, doch dit alleen was niet voldoende. Er werd toch door de officieren, ook door hooggeplaatste, schandelijk geknoeid, wat de betaling en het soort manschappen aangaat en de archieven van de „Hooge Mil. Vierschaar“ en de Krijgsraden ⁴⁾ wemelen dan ook van vonnissen tegen dergelijke bedriegers uitgesproken. ⁵⁾.

¹⁾ T. HAMPE, Fahrende Leute i. d. Verg. heit.

²⁾ TROSÉE. Hist. Studien.

³⁾ v. FLEMING. Der volk. T. Sold.

⁴⁾ Alg. Rijks Arch. den Haag.

⁵⁾ Vreemde Levens, bl. 185, van den Schr.

Er verhuurden zich n.l. manschappen alleen voor de monsterring, welke strenge straffen zulke personen ook bedreigden; zoo werd in Duitschland de delinquent voor de 1ste en 2de maal tot de spitsroeden verwezen, voor de 3de maal verloor hij zijn hoofd, terwijl de officier, met wiens medeweten het bedrog gepleegd was, ontslagen werd. ¹⁾ Ook werd het de gewoonte te oude of te jonge mannen aan te nemen, off. bedienden als soldaten te doen optreden of wel soldaten van een andere afdeeling, tijdens de monsterring, in de gelederen te doen plaats nemen en ze onmiddellijk na het onderzoek weer naar hun eigen comp. terug te zenden; zulke geleende manschappen werden „passevolanten” genoemd.

Ten einde dergelijke overtredingen vast te stellen, verschenen de monster-commissarissen dan ook eens in de maand en gewoonlijk onverwachts. Bevond de te inspecteeren troep zich in een vesting, dan werd den avond te voren het bevel gegeven, dat niemand meer binnengelaten mocht worden. Vóór den volgenden dag de monsterring plaats had, bezochten de commissarissen de zieken en ontvingen zij de monsterrollen van alle compien uit handen van den reg.ts of afd. comdt. Vervolgens werd er voorgelezen, dat ieder die wist of er off. bedienden, dan wel passevolanten onder de troepen waren, of zelf als zoodanig optrad, dit onmiddellijk melden moest. Hem werd straffeloosheid, een belooning en zelfs ontslag uit den dienst beloofd, zoo hij dit wenschte, doch wee dengene, die zulks verzweg! ²⁾

Zij die later schuldig bevonden werden, zouden, b.v. volgens een ordon.^{ie} van Keurvorst FRED. AUG. v. Saksen van 1 Maart 1697, hun neus en ooren verliezen!

Prins FRED. HENDR. en WIL. LODEW. VAN NASSAU dienden den 6en Dec. 1618 aan de St. Gen. een voorstel in, om door een scherp toezicht op bewapening, paarden en ruiters, die „mits heuren ouderdom ende verlemphheit totten dadelijcken lantsdienst onbequam syn”, en een herhaalde contróle van den leeftijd der officieren, het geknoei te bestrijden. Daartoe zouden er, behalve de gewone monsterringen, twee maal per jaar buitengewone bezichtigingen moeten plaats hebben door extra-ordinaris-Gecommitteerden. ³⁾

Werd aan iemand vergund een korps te werven of een reeds bestaande afdeeling overgenomen, dan geschiedde zulks bij een z.g. capitulatie, waarin nauwkeurig omschreven waren de sterkte, het aantal comp.n, de primaplane, dat waren zij, die vroeger reeds gediend hadden, mannen tusschen de 20 en 40 jaar en die het 1ste gelid vormden, de bewapening, de formeering, van het off. korps, waar de troep geleverd moest worden, de wijze van verpleging en ten slotte den rang of plaats in het leger, waarvan het de gelederen zou gaan versterken.

Van die capitulatiën zijn er talrijke bewaard gebleven in het archief van den Raad van State. ⁴⁾

¹⁾ V. FLEMING Der volk. T. Sold.

²⁾ V. FLEMING.

³⁾ Kron. Hist. Gen. 1849, 342.

⁴⁾ Alg. Rijks Arch. den Haag.

BEOEFENING VAN HET TUCHT- RECHT IN DE WEERMACHT

In den morgen van den dag, waarop de bij zijn onderdeel in werkelijken dienst zijnde dienstplichtigen met groot verlof zullen vertrekken, ontvangt een compagnies- (c.q. batterij-, eskadrons-)commandant een rapport van de militaire politie, waaruit blijkt, dat de dienstplichtige A. uit een schietheide in de nabijheid van het garnizoen een paar buizen, alkomstig van projectielen, welke bij een schietoefening der artillerie zijn verschooten, heeft medegenomen, met het oogmerk deze als aandenken aan zijn diensttijd te bewaren.

Gevraagd: wat doet de compagnies- (c.q. batterij-, eskadrons-)commandant?

Voor de beste oplossing van dit vraagpunt stellen wij wederom een exemplaar van het boekwerk „*De practijk van het militaire tuchtrecht*” beschikbaar.

De inzendingen moeten uiterlijk 15 September in ons bezit zijn.

VRAGEN MET BETREKKING TOT DE TOEPASSING VAN HET TUCHTRECHT.

Een belangstellend lezer vestigt onze aandacht erop, dat in de practijk de bijkomende straffen van *inhouding van de soldij* en *vermindering van kost*, uiterst sporadisch toepassing vinden.

De Redactie brengt deze opmerking onder de aandacht van de lezers van *De Militaire Spectator* en voldoet daarbij gaarne aan het verzoek van den geachten inzender, om van haar zienswijze met betrekking tot het opleggen van de genoemde bijkomende straffen te doen blijken.

Krachtens het bepaalde in de artt. 4, 5, 25 en 26 W.K. kan bij de Koninklijke landmacht *elke straf van streng arrest*, opgelegd aan:

militairen beneden den rang van tweede-luitenant	korporaal en soldaten
---	-----------------------

gepaard gaan met:

inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan.	vermindering van kost (op drie ver- schillende wijzen, in art. 26 W.K. nader omschreven).
---	---

Voor een juist gebruik van de aan den strafoplegger toegekende bevoegdheden en in verband met den eisch om te komen tot de in het betrokken geval meest doelmatige strafoplegging, is het dus noodzakelijk, dat de strafoplegger, wanneer hij besluit tot het opleggen van de straf van streng arrest aan een der bovenbedoelde militairen, mede overweegt of hij bevoegd is en vervolgens in hoever er termen bestaan, om een van beide van de genoemde bijkomende straffen tevens toe te passen.

Onder de aandacht zij gebracht, dat voor korporaals en soldaten, die met streng arrest worden gestraft, de *beide* bovengenoemde bijkomende straffen desgewenscht *gelijktijdig* toepassing kunnen vinden.

Aangezien, krachtens art. 10 W.K. (laatste lid), de met streng arrest gestrafte militair is uitgesloten van deelneming aan den dagelijkschen dienst, verdient zeer ernstig te worden overwogen, welke gronden er eventueel voor pleiten, om den gestrafte gedurende den geheelen straftijd of een gedeelte daarvan nochtans in het genot van zijn traktement te laten.

Vervolgens worde overwogen of er omstandigheden zijn, welke, hetzij bij wijze van strafverzwarenden maatregel, hetzij uit anderen hoofde, toepassing van de bijkomende straf van vermindering van kost, c.q. bovendien, gewenscht doen zijn.

Onvoldoende bekendheid van verscheidene tot straffen bevoegde meerderen, met de ruime bevoegdheden, welke de W.K. hen toekent, zal naar ons voorkomt wel mede de oorzaak zijn dat, zooals de geachte inzender opmerkt, oplegging van de onderwerpelijke bijkomende straffen zoo uiterst sporadisch voorkomt.

Der Redactie kwam onlangs een geval ter oore waarin, naar zij meent, voor gelijktijdige toepassing van de beide genoemde bijkomende straffen gereede aanleiding bestond. Een groot-verlofganger in een der grootste steden, trok zijn uniform aan en maakte zich, aldus gekleed, in het openbaar aan een hoogst ernstig krijgstuchtelijk vergrijp schuldig. Het onderzoek van zijn zaak bracht aan het licht, dat betrokkene tot die handeling was gekomen, omdat hij, werkloos zijnde en bestraffing voorziende, hoopte aldus eenige dagen goed eten, met nog geld toe, te ontvangen!

Wij verwijzen de belangstellende lezers overigens naar de toelichtingen ad artt. 25 en 26 W.K. in het Handboek „*De practijk van het militaire tuchtrecht*”.

NIEUWE UITGAVEN

Voor de negende maal is verschenen het **Militaire jaarboek van den Volkenbond** bevattende algemeene en statistische gegevens betreffende de bewapening te land, ter zee en in de lucht van 64 Staten. Voorts zijn gegevens opgenomen betreffende de uitgaven voor de nationale verdediging van de verschillende landen, terwijl in een bijlage uittreksels zijn opgenomen uit conventies, tractaten en overeenkomsten, welke verband houden met het bewapeningsvraagstuk.

Het geheel vormt een lijvig boekwerk van meer dan 1000 bladzijden, dat uiteraard voor belangstellenden een schat van gegevens bevat. Voor wat betreft de organisaties van de verschillende weermachten betreffen deze echter uitsluitend de samenstellingen *op voet van vrede*.

Dat men uit het jaarboek omtrent deze samenstellingen een geheel juist indruk kan krijgen, kunnen wij tot onze spijt niet zeggen, indien wij letten op de verschillende onjuistheden, welke het jaarboek over de Nederlandsche vredesorganisatie vermeldt.

Zoo vinden wij bij de opleidingsinstituten voor beroepsofficieren eenige fantastische scholen, n.l. een „Ecole pour les officiers en congé: infanterie, cavalerie et artillerie”, een „Ecole militaire préparatoire” en een „Académie de gymnastique et de sport”. Voorts is hier ten onrechte geplaatst een „Ecole pour les officiers de réserve”, terwijl bij de bespreking van de reserve-officieren alle gegevens over hun opleiding ontbreken. Bij de onderofficieren is verzuimd een splitsing te maken tusschen beroeps- en dienstplichtig personeel.

Bij de gegevens over den vrijwilligen landstorm zijn het vooroefeningsinstituut en de Bijzondere Vrijwillige Landstorm niet duidelijk onderscheiden.

Dergelijke feiten, welke in een officieele uitgave niet hadden mogen voorkomen, zijn teneer te betreuren, omdat zij in buitenlandsche handboeken (b.v. dat van OERTZEN) klakkeloos worden overgenomen.

LEVEN EN STREVEN IN DE KONINKLIJKE LANDMACHT

DE NIEUWE COMMANDANT DER VIe INFANTERIE-BRIGADE.

Kolonel W. F. S. HACHSTROH

DE LUCHTVAARTAFDEELING 20 JAAR.

Ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de Luchtvaartafdeeling op 1 Juli 1933 werden, in verband met de moeilijke tijdsomstandigheden, geen feestelijkheden van grooten omvang gehouden. Wel meende de Commandant van de Luchtvaartafdeeling dezen 20sten verjaardag van zijn korps niet te mogen laten voorbijgaan, zonder dat dezen dag in den lande eenigen indruk zoude achterlaten. Aldus werd als kern van de eenvoudige herdenking besloten tot een eskadervlucht, waaraan door zooveel mogelijk vliegtuigen zou worden deelgenomen en door een zoo groot mogelijk aantal van het luchtverend en gronddienstverrichtend personeel zou worden medegewerkt. Immers een eskadervlucht van ruim 60 vliegtuigen van diverse pluimage is nog altijd een daad, welke mag worden gezien en welke in goede orde uitgevoerd, het bewijs levert, dat de geoefendheid der vliegers in vliegtechnisch opzicht aan hooge eischen voldoet, dat het materieel in goeden staat verkeert en niet het laatst, dat de regeling en de leiding van het geheel in bekwame handen berust. Het is daarom misschien ook voor de lezers van „De Militaire Spectator” wel van belang om iets meer van deze vlucht te vernemen.

De Chef van den Generalen Staf, Luitenant-Generaal H. A. SEYFFARDT, legt een krans bij het monument voor „onze gevallen kameraden”.

De eskadervlucht.

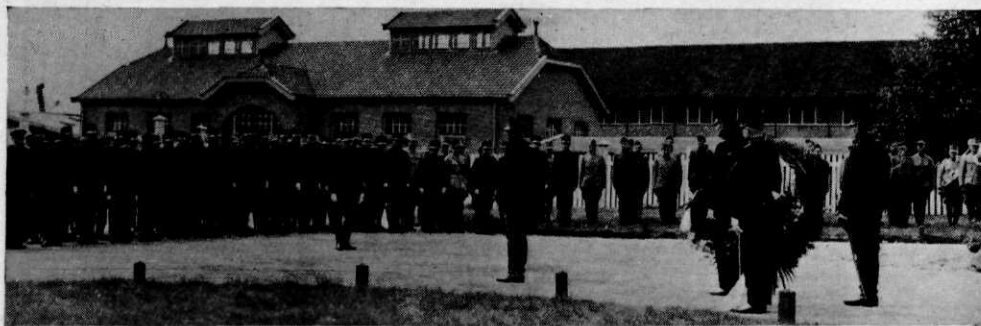
De vlucht werd uitgevoerd onder commando van den Commandant van de Luchtvaartafdeeling, de Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf J. J. VAN SANTEN, die daarbij niet alleen persoonlijk zijn vliegtuig bestuurde, doch bovendien doorlopend in radio-niet alleen persoonlijk zijn vliegtuig bestuurde, doch bovendien doorlopend in radio-telefonische verbinding was met het radiostation te Soesterberg, welk station voor de doorzending van bevelen en berichten naar de Groepscommandanten van het eskader zorg droeg.

Het eskader bestond uit 3 groepen, waarin de beide belangrijkste werden gecommandeerd door de oudste vliegers van de L.V.A., de Kapiteins van HEYST en VERSTEEGH, die van de oprichting van de L.V.A. af de geschiedenis van het korps mede hebben geschreven. De 1e groep (van HEYST) telde 2 afdeelingen van 9 vliegtuigen (C VI en C V). De 2e groep (VERSTEEGH) telde 4 afdeelingen van 9 vliegtuigen (C IV, C I, C I en S IV). De 3e groep, bestaande uit 2 drie-motorige vliegtuigen, werd gecommandeerd door den Kapitein-vlieger STEUP.

De Groepscommandanten hadden alle een radiotelegrafist aan boord voor het verband met den eskadercommandant, via het radiostation Soesterberg.

De radioverbinding heeft uitstekend gefunctioneerd en deze omstandigheid heeft er zeer veel toe bijgedragen om de vlucht goed te doen slagen. Immers, gelet op het grootte aantal deelnemende vliegtuigen en het verschil in snelheid der onderscheidene typen, moest van verschillende vliegvelden (Soesterberg, Schiphol en Waalhaven) op verschillende uren worden gestart en moest, door de minder snelvliegende vliegtuigen, tusschen de groote steden, een kortere weg worden gevolgd. Het is dus duidelijk, dat de aanvankelijke concentratie van het eskader nabij Woerden en het latere samentreffen der groepen, o.a. boven Amsterdam, aan wrijvingen onderhevig was, welke door den Eskadercommandant middels de radioverbinding konden worden ondervangen of opgeheven. Vermelding verdient, dat de gebruikte radiotoestellen werden ontworpen en vervaardigd bij de L.V.A. zelve, onder leiding van den gepensioneerden Kapitein der Genie L. F. LIERA, Chef van den Radiodienst van de L.V.A.

Zonder ook maar eenigermate afbreuk te willen doen aan de uitstekende wijze, waarop door de verschillende andere Vliegtuigafdeelingen de formatie werd bewaard, moge hier in het bijzonder de bewonderenswaardige marschtucht van de Ja.V.A. worden vermeld, welke ik, als waarnemer in het commando-vliegtuig van deze afdeeling, van nabij heb

Toespraak van den Chef van den Generalen Staf, Luitenant-Generaal H. A. SEYFFARDT, tot het personeel van de Luchtvaartafdeeling.

De Minister van Defensie komt per vliegtuig de Luchtvaartafdeeling gelukwenschen en wordt ontvangen door Luitenant-Kolonel J. J. VAN SANTEN, Commandant van de Luchtvaartafdeeling

Haarlem—Amsterdam—Naarden—Bussum—Laren—Amersfoort—Soesterberg.

Het was wel een bijzonder toeval, dat juist op het moment, dat het thans roemrijke eskader van BALBO bij Schellingwoude neerstreek, de lucht boven Amsterdam bevolkt werd door het imposante Nederlandsche eskader, dat aldus de door alle deelnemers vurig gehoopte gelegenheid had de bloem van de Italiaansche Luchtmacht kameraadschappelijk te begroeten, zij het dan ook van een toevalligerwijze hooger en zetel.

De wijze waarop door alle luchtvaardenden en door het gronddienst verrichtend personeel tot het welslagen van de eskadervlucht werd medegewerkt en medegeleefd, werd beloond door de volgende zinsnede uit de dagelijksche orders van Commandant Luchtvaartafdeeling van 3 Juli 1933.

„Nu de herdenking van het twintigjarig bestaan van de L.V.A. wederom tot het verleend behoort, is het mij een behoefte, mijn erkentelijkheid te betuigen aan het geheele personeel van de Luchtvaartafdeeling, aangezien allen door plichtsbetrachting en toewijding hebben medegewerkt aan het welslagen daarvan.

kunnen gadeslaan. Ook indien de Commandant uit het verband trad om zijn afdeeling gedurende den marsch te controleren, bleef het verband in de overblijvende acht vliegtuigen bewaard, alsof de Commandant nog aan het hoofd vloog. Deze Ja.V.A. is, zooals wellicht reeds bekend, een afdeeling welke door den tegenwoordigen Commandant der L.V.A. ook in de vredesformatie in het leven werd geroepen. Zij wordt grootendeels door jonge officieren en onderofficieren-vliegers bemand, en wordt gecommandeerd door den wat „dash” en energie betreft even jongen Kapitein-vlieger H. VAN WEERDEN POELMAN.

Van de andere afdeulingscommandanten vermelden wij nog de beide vliegtuiggroepscommandanten, de Kapiteins van HECKING COLENBRANDER en RALAND, die door de voorbereidingen in hun vliegtuiggroepen mede zulk een groot aandeel hebben gehad in het welslagen van de grootsche eskadervlucht, de grootste welke ooit in Nederland werd gehouden.

De weg die door het eskader werd gevolgd was, na de concentratie bij Woerden, in groote trekken als volgt: Woerden—Rotterdam—Pier van Scheveningen—langs het strand tot voorbij Ruigenhoek—Leiden—

Ik gedenk hierbij de uitstekende wijze, waarop door alle vliegers, ook die in reserve, het verband werd onderhouden tijdens de eskadervlucht, voorts de doeltreffende voorbereidende maatregelen van de Vliegtuigafdeelingscommandanten, in het bijzonder van den C.-Vliegschool, en ten slotte de feillooze werking van den Radiodienst. Hierdoor kon deze vlucht worden tot een grootsche demonstratie welke den goeden naam van de L.V.A. opnieuw heeft bevestigd.

Ik breng voorts ter kennis van het personeel, dat de Commandant van het eskader Italiaansche vliegtuigen, de Generaal BALBO, mij telegrafisch zijnen dank heeft betuigd voor het hem door de L.V.A. gebrachte huldebetoon, en daarbij uiting heeft gegeven van zijne gevoelens van kameraadschap en sympathie voor het onder mijn bevelen dienende luchtverende personeel."

J. G. W. ZEGERS

Kapitein-waarnemer.

BERICHTEN VAN PERSONEEL AARD.

Bij de Lichte troepen.

Benoemingen.

Tot tweede-luitenant:
bij het Iste Regiment huzaren: Jhr. J. J. G. BEELAERTS VAN BLOKLAND (1 Aug.);
bij het IIde Regiment huzaren: W. KLOPPENBURG en F. ROUFFAER (1 Aug.);
tot tweede-luitenant der militaire administratie:
bij het Iste Regiment huzaren: M. KLOK (1 Aug.);
allen cadet bij de Koninklijke Militaire Academie.

Bevorderingen.

tot majoor bij II R.H.:
Ritmeester M. BREVET, adjudant van het korps (31 Juli);
tot reserve-majoor:
Reserve-ritmeester Jhr. L. C. DE VILLENEUVE, van II R.H. (31 Juli).

Eervol ontslagen.

Majoor J. J. M. DE WAAL, van II R.H., (31 Juli);
Reserve-luitenant-kolonel A. P. M. A. STORM DE GRAVE, van II R.H. (17 Juli).

Overplaatsingen, detacheringen, enz.

Luit.-kolonel H. C. J. C. VAN STOCKUM, eervol ontheven uit zijn commando over het Remontedepôt, overgeplaatst bij II R.H. met bestemming tot commandant van het 2de halfregiment (19 Juli);
Luitenant-kolonel E. A. F. BARON CREUTZ, van II R.H., benoemd tot commandant van het Remonte depôt (19 Juli);
Eerste-luitenant der militaire administratie H. W. A. LE CLERCQ, van I R.H. overgeplaatst bij 22 R.I. (7 Aug.).

Decoratiën.

Luit.-kolonel H. C. G. BARON VAN LAWICK, Commandant van R.W.: Militaire kruis der Iste klasse van België.

BIJ DE OVERIGE WAPENS EN DIENSTVAKKEN.

Benoemingen.

Tot tweede-luitenant (1 Aug.):
J. P. VERWOERD, bij 1 R.I.; G. J. VAN DIJK en W. H. VAN DER GRINTEN, bij 2 R.I.;
L. W. PROOST en F. C. L. RAADSVELD, bij 3 R.I.; C. O. WEEKHOUT, bij 4 R.I.; W. VAN ERKEL, bij 6 R.I.; W. M. BERKHOUT, bij 7 R.I.; A. B. W. VAN DER HOOP, bij 8 R.I.;
B. H. J. CALLENBACH, bij 9 R.I.; C. J. VAN TATENHOVE, bij 10 R.I.; R. F. KRANEN-

BORG, bij 11 R.I.; W. DEN TOOM, bij 12 R.I.; W. H. PARAVICINI DI CAPELLI, bij 13 R.I. J. A. VERGOUWE en P. G. A. COOPMANS, bij 14 R.I.; H. C. GAUTIER, bij 15 R.I.; W. BAKKER en P. H. BOSCH, bij 16 R.I.; W. B. STRAVER, bij 17 R.I.; H. J. AMELINK en J. P. DE LANG bij 18 R.I.; L. STRABBING, bij 19 R.I.; W. P. BOERMA, bij 20 R.I.; A. H. SCHREUDERS en H. H. W. VAN VUUREN, bij 21 R.I.; J. H. T. DE ROO, bij 22 R.I.; G. H. OLIE en F. J. A. LUTZ, bij R.M.A.; F. G. VAN DITZHUIJZEN en R. HOFSTEDE, bij K.Lu.A.; C. KOOL en P. J. J. DE WIT, bij R.K.A.; J. BUNSCHOTEN, bij 6 R.V.A.; H. DE FREMERY, A. H. MOHR, C. SCHEP, J. G. SCHARP, T. VAN HUIZEN, G. V. M. BERNAERT en D. J. J. P. DE LANGE, bij het R.G.Tr.

Tot tweede-luitenant der militaire administratie (1 Aug.):

B. H. A. JANSSEN, bij 8 R.I.; J. H. A. WESTER, bij K.Lu.A.; H. J. J. VAN AALST, bij 6 R.I.; J. H. ARENDS, bij 4 R.V.A.; allen cadet bij de Koninklijke Militaire Academie.

Tot officier van gezondheid der tweede klasse:

D. PENNINGA (5 Juli);

R. BUISMAN (14 Juli);

C. HONIG (17 Juli);

tot reserve-officier van gezondheid der eerste klasse:

Dr. M. DE BRUIN (15 Juli).

Bevorderingen.

tot reserve-kapitein:

reserve-eerste-luitenant Prof. Dr. G. L. SMIT SIBINGA, van het R.M.A. (7 Juni).

Overplaatsingen, detacheringen. enz.

Reserve-luitenant-kolonel P. E. HAJENIUS, van St.V I. Brig. is overgeplaatst bij Staf inf. en bestemd voor de Vesting Holland.

Reserve-luitenant-kolonels G. J. C. VERHOEVEN, J. BUSQUET en Prof. Mr. J. C. KIELSTRA zijn ingedeeld onderscheidenlijk bij St. V I. Brig., bij St. VI I. Brig. en bij Staf inf., met bestemming voor de Vesting Holland.

Tweede-luitenant S. KORT, van R.M.A., is overgeplaatst bij 3 R.V.A.

Majoor W. M. F. E. P. DE JAGER, van R.Gr., is tijdelijk gedetacheerd ten bureele van den Inspecteur der infanterie.

Eerste-luitenant J. W. HEEMSKERK, van 17 R.I., gedetacheerd ten bureele van den Chef van den Generalen Staf, wordt werkzaam gesteld bij den Vrijwilligen landstorm te 's-Gravenhage.

Eerste-luitenant J. G. C. P. VAN DER WERF, van 8 R.V.A. wordt 1 October a.s. overgeplaatst bij 1 R.V.A.

Kolonel Jhr. C. J. VAN ADRICHEM BOOGAERT is eervol ontheven uit zijn commando over de VI I. Brig (5 Juli).

Van detachering bij het leger in Ned.-Indië teruggekeerd:

Eerste-luitenant A. ROSMULLER, op nonactiviteit gesteld (6 Juli).

Eerste-luitenant C. W. EKKART, als voren (28 Juli).

Eerste-luitenant J. J. A. BEAUMONT, voor den tijd van drie maanden geplaatst bij het Korps Mariniers te Rotterdam (1 Aug.).

Op nonactiviteit gesteld:

Eerste-luitenant Mr. P. M. C. J. HAMER, van 13 R.I. (1 Aug.).

Overleden.

Kapitein E. AUGUSTEIJN, van 8 R.I., Commandant van het Landstormverband Breda, 7 Juli te 's-Gravenhage.

Decoratiën.

Majoor J. M. DE KRUYFF, van 3 R.V.A.: Militaire kruis der 2de klasse van *Belgie*.

Kapitein M. G. VAN KESTEREN, van 2 R.V.A.: Ridder der 1ste klasse in de Orde van St. Olaf (*Noorwegen*).

UIT DE VAKPERS

GEWEERGRANATEN.

Sedert de Italiaansche weermacht door MUSSOLINI werd gereorganiseerd, staat de geweergranaat in hoog aanzien.

De schietbeker („tromboncino") wordt terzijde van den loop op de karabijn („moschetto") geplaatst en heeft een eigen aftrekinrichting. De gewone aftrekinrichting van het wapen moet daarbij eerst buiten werking worden gesteld. De granaat wordt met de hand in den schietbeker gelegd. Door dit alles gaan met het schietvaardig maken van het wapen natuurlijk enkele oogenblikken verloren.

De granaat weegt slechts 160 g. Hierdoor kan zij ook als handgranaat worden gebruikt en kan het wapen met den schietbeker uit den aanslag worden afgevuurd. De scherfwerking is vrij gering en heeft een straal van 10—15 m. De ontploffing geeft een krachtigen knal en veel rookontwikkeling. De werkzame draacht is van 30—200 m, daarboven wordt de spreiding zeer groot.

Het Italiaansche infanteriereglement zegt omtrent het gebruik van de geweergranaat: „De geweergranaat stelt de infanterie in staat zich met haar eigen vuur te helpen, indien zij den vijand zoo dicht is genaderd, dat de artillerie niet meer kan steunen".

Oorspronkelijk bestond het voornemen *alle* tirailleurs met de karabijn, voorzien van schietbeker en granaten uit te rusten.

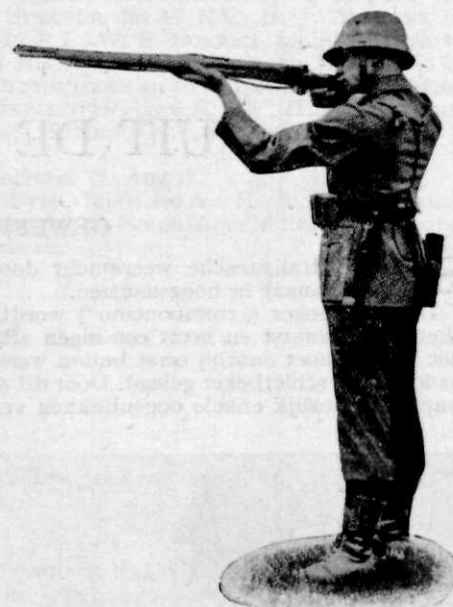
Hiervan is men evenwel teruggekomen en thans zijn er 4 geweergranaatschutters in de groep, d.i. 12 in de sectie en 36 in de compagnie. Ieder dezer schutters voert 12 geweergranaten mede, doch minder patronen, want aan de verlichte bepakking van den infanterist houdt men in het Italiaansche leger onverbiddeijk vast.

De overige tirailleurs hebben het geweer behouden en de laatste jaren is de waardeering van dit wapen weder — evenals sedert 1930 in Frankrijk — toegenomen. Men gaat de geweergranaatschutters thans beschouwen als een aanvulling van de geweer- en mitrailleurschutters en niet als een vervanging daarvan.

„Taktik und Technik", bijlage van „Deutsche Wehr", 16 Juni 1933

C.

EEN NIEUWE VELDUNIFORM VOOR HET DUITSCHE LEGER.

Bijgaande afbeeldingen geven een duidelijk beeld van de nieuwe velduniform welke, na langjarige proefnemingen, in het Duitse leger is ingevoerd. Naast deze velduniform blijft de oude uniform ongewijzigd bestaan als parade- en uitgaanstenuw.

Wij vestigen in het bijzonder de aandacht op het snit van de jas („Feldbluse”), de kraag, de ruime zakken en het schoeisel.

Menigeen zal hierbij een oplossing aantreffen, welke hij ook voor ons leger sedert lang heeft gewenscht en waar hij onze Oostelijke bureu om benijdt. Men moge hierbij echter bedenken, dat uniformverandering voor een vrijwilligersleger onvergelykelyk veel gemakkelijker is door te voeren dan voor een leger met een structuur als het onze. De mobilisatievoorraad aan kleeding wordt hier slechts zeer langzaam verbruikt en vernieuwd. Elke wijziging heeft dus vele jaren noodig om door te werken en doet voor geruimen tijd de uniformiteit verloren gaan. Een reden om nimmer iets te wijzigen kan dit natuurlijk nooit zijn!

Deutsche Wehr, 23 Juni 1933.

C.

DE 12e DIVISIE OP 21 EN 22 AUGUSTUS 1914

Zoals wij reeds aankondigden, geeft de generaal LEVNIER een uitvoerige beschrijving van de gebeurtenissen, welke zich op 21 en 22 Augustus '14 op het front van de 12e Div. (onderdeel van het 6e L. K.), afspeelden.

De Schr. begint zijn beschouwing met een overzicht van den toestand in den avond van 20 Augustus. De Div. legert dan, gedekt door voorposten, in een rayon van 6 km breedte en 13 km diepte.

Vijandelijke cav. is op ± 3 km afstand van de voorposten gemeld, terwijl infanterie achter deze cav. aanwezig zou zijn.

In het bevel van het 6e korps voor 21 Augustus wordt omtrent den vijand medegedeeld, dat deze zich in de lijn . . . . . (± 4 à 5 km voor de voorposten) ter verdediging schijnt in te richten.

Op te merken valt, dat de C. 3e leger op 20 Augustus een mededeeling van gegevens

uitgeeft, waarin gegevens voorkomen, welke op 18 en 19 Augustus waren verkregen en dus een volkomen verkeerden indruk vestigden.

C.-12e Div. vindt het niet noodig in zijn bevel voor 21 Aug. de door C.-6e L.K. vermelde gegevens op te nemen.

De 12e Div. zal zich op 21 Aug. over $\pm$ 25 km naar het Noorden verplaatsen, rechts aangeleund aan de 42e Div. (eveneens van het 6e korps), links aan de 10e Div. (van het 5e korps).

De desbetreffende bevelen gaan zeer laat uit. De C. van de voorste brigade, welke om 6.00 moet afmarcheeren, ontvangt de definitieve bevelen eerst om 5.30.

Intusschen meent de Div. C. — vooral gelet op de tactiek van 1914 — vrij uitgebreide veiligheidsmaatregelen. Aan beide zijden van de colonne marcheeren flankdekkingen, de voorhoede en later de hoofdmacht zal, na het bereiken van een bepaald punt, een meer open vorm aannemen, terwijl zelfs een afdeling artillerie in stelling zal worden gebracht.

Op 21 Augustus 18.00 is de 12e Div. in haar nieuwe legeringsgebied aangekomen.

De indruk omtrent den vijand is, dat in deze streek alleen cavalerie, slechts gesteund door zwakke afdelingen infanterie, optreedt.

In den avond van 21 Augustus komen berichten binnen van inwoners en van gevangenen, volgens welke sterke Duitsche troepen op $\pm$ 6.5 km voor de voorposten staan.

Aan deze berichten wordt blijkbaar geen aandacht geschonken, terwijl een melding van de voorposten, volgens welke vijandel. troepen, waarbij artillerie, in westelijke richting marcheeren, niet schijnt te zijn doorgegeven.

Op 21 Augustus is geen enkel verband tot stand gebracht met de 10e en 42e Div. Eerst in den avond komt een door C.-5 L.K. uitgezonden cavalerie-officier verband opnemen met de 12e Div. Deze is evenwel onvoldoende op de hoogte van den toestand bij het 5e legerkorps.

In de bevelen voor 22 Augustus vindt men niets omtrent den vijand. Bij iedereen heerscht een volmaakt optimisme, men waant zich „op manoeuvre”.

De 12e Div. zal op 22 Augustus den marsch in Noordelijke richting voortzetten, wederom in een colonne. Zelfs worden de op 21 Augustus getroffen veiligheidsmaatregelen achterwege gelaten, omdat deze tot vertraging aanleiding hadden gegeven.

De volkomen onbekendheid met den toestand bij de 10e Div. zal op 22 Aug. te noodlottiger worden, omdat deze Div. het haar toegewezen legeringsrayon heeft overschreden en thans voor de 12e Div. opereert.

Wederom worden de bevelen te laat gegeven, zoodat ook nu de Div. te laat afmarcheert.

De 12e Div. moet op haar marsch de Chiers overschrijden. Reeds ten Z. van de Chiers hoort men uit oostelijke richting kanonvuur, terwijl eenige gewonden van de 10e Div. de colonne passeeren en mededeelen, dat op korten afstand ten O. van de 12e Divisie hevig wordt gevochten.

Ingrijpende maatregelen blijven achterwege, integendeel, de Div. C. geeft bevelen voor het optreden tegenover een vijand, welk men veel verder noordelijk waant en waarvoor, ondanks het feit, dat men omtrent dezen onderstelden vijand niets weet, gedetailleerde bevelen worden gegeven.

De 10e Div. was intusschen in een hevig gevecht met Duitsche infanterie gewikkeld, terwijl op de oostflank van de 12e Div. de bedreiging steeds ernstiger werd.

Het is ondoenlijk den lezer in dit bestek een indruk te geven van de gebeurtenissen bij de 12e Div. op 22 Aug. Wij verwijzen daarvoor naar het zeer leerrijke relaas van den generaal Levanier.

Wij stellen alleen vast, dat — mede door de aanwezigheid van de Chiers — den Div. C. de leiding over de Div. geheel ontsnapt.

Door de totale onwetendheid omtrent het optreden van de 42e Div., durft men de eigen artillerie geen vuuropdrachten te geven. Men hoopt eigenlijk, dat het geheel zal blijken een noodlottige vergissing te zijn, dat n.l. de 42e Div. vecht tegen eigen troepen.

Ten slotte treft het gebrek aan samenwerking met de 10e Div. Als de C.-10 Div. in de overtuiging, dat zijn eenheden zullen worden afgelost door de 12e Div., het bevel tot den terugtocht geeft, voelt C.-12e Div. zich geïsoleerd en volgt hij deze beweging.

Aldus gaat deze Divisie in vrij groote wanorde terug, terwijl het eerst later gelukt de orde te herstellen.

DE VOORHOEDE

Wij gaven reeds een overzicht van de beschouwingen van Generaal Brossé omtrent den naderingsmarsch. Een afzonderlijke bespreking verdienen zijn denkbeelden omtrent de *voorhoede*, welke eenigszins afwijken van de officieele Fransche leerstellingen daaromtrent.

De Fransche voorschriften bepalen — evenals ons Voorschrift Velddienst in punt 271 — dat de sterkte van de voorhoede ten hoogste $\frac{1}{3}$ van de sterkte van het geheel mag bedragen. Bij een divisie kan de voorhoede dus ten hoogste bestaan uit 3 bataljons.

Deze bepaling stond reeds vóór 1914 in de reglementen. Zij volgde logisch uit de opvatting, dat de divisie tot *taak* had den vijand aan te grijpen en te verslaan en voor deze handeling dus een zoo groot mogelijk gedeelte der krachten moest beschikbaar houden. De voorhoede had tot taak den opmarsch van de hoofdmacht te dekken en meer dan één regiment was hiertoe niet noodig omdat de hoofdmacht tot kort voor den aanval in één colonne bleef en dus een zeer smal front had.

Thans heeft de voor-divisie tot *taak* op een zoo breed mogelijk front de gevechtsaanraking met 's vijands hoofdmacht tot stand te brengen en een uitgangstelling te vermeesteren voor den aanval op 's vijands hoofdmacht. Deze geschiedt vervolgens door divisien in tweede lijn. Hoe breder het front van de voor-divisiën is, hoe meer divisien kunnen worden uitgespaard voor de beslissende gevechtshandeling.

Veelal krijgt een voor-divisie een marschvak ter breedte van omstreeks 6 km. Elk der drie voorhoedebataljons krijgt dan een *vak van 2 km* breedte. Dit cliché ziet men vrijwel bij alle Fransche oefeningen.

De voorhoede bataljons moeten echter in staat zijn *eenige aanvalskracht* te ontwikkelen, teneinde een zwak vijandelijk scherm te kunnen opruimen. Zijn zij verplicht automatisch te stoppen voor elk, zij het nog zoo zwak, vuurfront — b.v. gevormd door vijandelijke cavalerie en infanterie op auto's — dan zal hun optreden uiterst aarzelend worden en elk „élan” daaraan worden ontnomen, met het gevolg, dat ook de hoofdmacht wordt geremd. Eenige aanvalskracht kan een bataljon echter slechts ontwikkelen op een *front van ten hoogste 1000 m*, mede omdat een aanval op een breder front door den B.C. niet kan worden geleid.

Men lost deze moeilijkheid op twee manieren op:

a. De voorhoedebataljons krijgen een marschvak van 2000 m, doch ontplooiën zich slechts over een breedte van 1000 m. De open ruimten van 1000 m worden door patrouilles waargenomen;

b. De voorhoedebataljons splitsen zich in een „échelon de reconnaissance”, dat de geheele breedte van het marschvak beslaat en houden een „échelon de combat”, een „vuist”, achter.

Beide oplossingen leiden er toe, dat de flanken van het bataljon (respectievelijk van het „échelon de combat”) onvoldoende beschermd zijn. Dreigt aldaar gevaar, dan gaat de B.C. al spoedig onderdeelen links en rechts uitzenden en het bataljon rekt zich tot een cordon uiteen. Geschiedt dit niet en komt de B.C. in de noodzaak aan te vallen, dan wordt de vijand ter weerszijden van het aanvalsvak niet gebonden, noch door artillerievuur geneutraliseerd, en de aanvalstroepen geraken dus in enfileerend mitrailleurvuur.

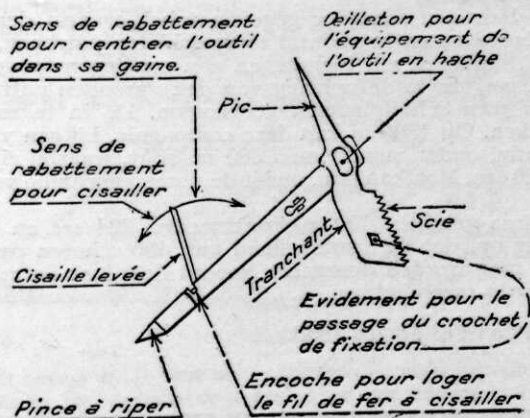
De *conclusie* is, dat een *marschvak van 2000 m boven de krachten van een voorhoedebataljon* gaat.

Wil men dat een divisie opmarcheert met een front van 5—6 km, dan moet men de voorhoede 4—5 bataljons sterk maken, elk met een front van hoogstens 1200—1300 m. Bezwaar hiertegen ziet Schr. niet, want de divisie heeft niet tot taak 's vijands hoofdmacht te verslaan. De naam „voorhoede” acht Schr. echter *verouderd*. De divisie marcheert eenvoudig met 4—5 voorbataljons en 5—4 reservebataljons. De voorbataljons moeten worden gesteund door de geheele D.A. en door vechtwagens.

Heeft een voor-divisie wél tot taak door te stooten, b.v. als vleugeldivisie bij een omvatting dan keeren de verhoudingen van 1914 terug. De D.C. moet dan het gros zijner krachten achterhouden, de voorhoede mag niet sterker zijn dan 3 bataljons, doch dan moeten marschvak en aanvalsvak samenvallen en ten hoogste 3 km breed zijn. Een dergelijke aanval heeft, naar het oordeel van Schr., slechts kans van slagen, indien de divisie wordt gesteund door een machtige artillerie of door talrijke vechtwagens.

EENHEIDS-DRAAGBAAR GEREEDSCHAP.

Generaal CLÉMENT-GRANDCOURT is de meening toegedaan, dat het zeer nuttig zal zijn eenheids-draagbaar gereedschap te vervaardigen, bestemd voor alle troepen. Slechts worden uitgezonderd de pioniers, die hun groot gereedschap moeten behouden; sectie-commandanten, onderofficieren en mitrailleurschutters, die een bijzonder stuk gereedschap moeten verkrijgen, geschikt om schuttersputten en gaten in muren te maken; groepjes van 4 à 8 man per compagnie of eskadron, die meer als pioniers moeten worden uitgerust met grooter gereedschap en gereedschap tot het uitvoeren van vernielingen en tenslotte chauffeurs en wielrijderordonnansen.

Het door schrijver ontworpen en in de koloniën aangemaakte model is in bijgaande schets weergegeven. Het artikel bevat nog meerdere detailschetsen.

Het gereedschap kan met of zonder steel worden gebruikt, terwijl de steel afzonderlijk tevens nog goede diensten kan bewijzen. Omschreven wordt hoe het gereedschap in liggende en in staande houding kan worden aangewend en welke mogelijkheden het in het algemeen biedt; het is te gebruiken als schop, bijl, pikhouweel, zaag, kapmes, maatstok geweer, als schild en ten behoeve van het handgemeen. Het gewicht is in totaal 1.83 kg, de lengte van het ijzer 0,4 m en van de houten steel 0,5 m.

De doelmatigheid van het door schr. aangegeven gereedschap kan, zonder dit te hebben beproefd, niet voldoende worden beoordeeld. Wel wil het mij voorkomen, dat onderdeelen, uitgerust met goed bruikbaar en doelmatig eenheidsgereedschap, bij het uitvoeren van versterkingskunstige werkzaamheden, niet onaanzienlijk in het voordeel zijn boven ons kan slechts ongeveer de helft der manschappen tegelijkertijd graven, waardoor de tijd, benodigd om voor elken man een schuttersput gereed te hebben, dus ongeveer wordt verdubbeld.

Revue du Génie militaire. Jan.-Febr. 1933.

v. T.

BIJDRAGE TOT DE STUDIE OVER DE UITWERKING VAN DE VUREN OP GROOTE AFSTANDEN VAN ZWARE MITRAILLEURS.

Een bewijs, dat deze materie ook in buitenlandsche legers nog niet tot een bevredigende oplossing is gebracht, vinden wij in de omstandigheid, dat de commandant MAFFRE wederom een zeer belangwekkende beschouwing hieraan wijdt.

De schrijver stelt zich hierbij op een zuiver wiskundigen grondslag, neemt aan, dat de vuren worden afgegeven onder zeer gunstige omstandigheden en laat alle factoren, welke het vuur ongunstig kunnen beïnvloeden, buiten beschouwing.

De schrijver betoogt dan ook, dat de door hem berekende uitkomsten maxima zijn. Men zal in de praktijk wel mindere, geen grootere uitkomsten verkrijgen.

Het artikel is — juist door dezen wiskundigen grondslag — niet gemakkelijk, niettemin is het artikel de moeite van het lezen overwaard.

De schrijver komt, op grond van de wiskundige berekeningen, tot hetzelfde resultaat als de Commandant PAILLÉ, D.I., dat men niet te groote verwachtingen moet koesteren van de vuren op de groote afstanden (boven 2000 m) van zware mitrailleurs. De schrijver beschouwt het vuren boven 3500 m met de 8 mm Hotchkiss als volkomen doelloos.

Op 3000 m en 2400 m kunnen de vuren geen ander doel hebben dan storende vuren en verontrustingsvuren, onder voorwaarde, dat een voldoende aantal mitrailleurs wordt ingezet met een ruime hoeveelheid munitie.

Op 1800 m en 1200 m krijgen de vuren van zware mitrailleurs een zeer belangrijke beteekenis.

Vuren op deze afstanden behooren tot de normale vuuropdrachten van de zware mitrailleurs in de verdediging.

Interessant is de door den schrijver gegeven tabel, waarin deze heeft aangegeven de te bevuren frontbreedten en het aantal te verschieten patronen, wanneer men resp. 60 %, 40 % of 20 % verliezen wil toebrengen aan een tegenstander, die zich met een snelheid van 4.5 km per uur in de richting van den vurenden mitrailleur beweegt over vlak terrein, waarin geen schuilplaatsen voorkomen. De in te zetten eenheid is een compagnie à 16 stukken. Op 1800 m kan deze compagnie, bij een vuursnelheid van 480 schoten per sectie/min, onder vuur nemen 360 m front, waarbij zij 10.240 projectielen verschiet in totaal 160 sec. Men kan dan, onder de voren genoemde voorwaarden, rekenen op 40 % verliezen.

Op 3000 m zijn deze getallen: 100 m frontbreedte, 224 sec en 14.336 projectielen.

De schrijver merkt op, dat de vuursnelheid van 480 schoten per sectie/ minuut niet langer dan 180 sec mag worden doorgezet, zoodat daardoor de laatstgegeven getallen geen practische waarde meer hebben.

Revue d'Infanterie, Maart 1933.

B.

DE VERKENNINGSAFDEELING IN HET VOORAF BERAAMDE TERUGTOCHTSGEVECHT.

Bij de manoeuvres door het Fransche Leger in September 1932 gehouden is het optreden zoowel van de Verkenningafdeeling van het Legerkorps (= D. G.) als van de Divisie practisch beoefend. Het optreden van de Verk. A. van de 9e Divisie Infanterie op 10, 11 en 12 September vinden wij tot in bijzonderheden uitgewerkt in de *Revue de Cavalerie* van Mei—Juni 1933. Het is een zeer merkwaardig voorbeeld van het gebruik van lichte troepen, speciaal van samenwerking van cavalerie, wielrijders en pantserwagens. Uit de grootsche opzet van het geheel wordt speciaal een gedeelte behandeld betreffende de Verk. A. van de 9 D. I. welke weer een onderdeel vormde van een detachement No. 3 dat voor een door die divisie in te richten stelling geplaatst was. Opdracht van het detachement (waarbij behalve de Verk. A. ingedeeld een bataljon infanterie, een sectie van 3,7 en een sectie van 7.5 cm Veldartillerie) was:

- 1°. Een „action retardatrice” te voeren in een lijn A $\pm$ 20 km voor het front der stelling, zonder zich daarbij te laten vasthouden.
- 2°. In lijn B $\pm$ 11 km voor de stelling de vijand tot ontwikkeling te brengen en hem een aanval te laten opzetten.
- 3°. Tusschen lijn B en C (1,6 tot 3 km voor de stelling) de vijand vertragen, zich los maken en daarna in reserve achter de stelling komen.

In iedere stelling moest zoo mogelijk tot den nacht worden standgehouden.

De geheele opzet is — typisch Fransch — tot in de uiterste details vooruit uitgewerkt. Aan de hand van een bijgevoegd stuk stafkaart is het geheel te volgen voor zoover dit op de zeer onduidelijke zwartdruk mogelijk is. Wij achten het uiterst leerzaam hoe hier het gebruik van de pelotons cavalerie, de secties wielrijders, de zw. mitrailleurs en de vier pantserwagens van de Verk. A. geregeld is. Steeds weer wordt groote aandacht aan het sterk beboschte, met rivieren doorsneden terrein gewijd. Het vernielen der bruggen in het terrein van actie der Verk. A. was door den Div. C. voorbereid. Merkwaardig en ter navolging waard is de wijze waarop een peloton cavalerie in samenwerking met paw. ter verkenning voor lijn A. wordt uitgezonden. De gebondenheid aan de harde wegen in dit zeer heuvelachtige terrein (hoogten van 100—120 m) maken het aanpassen hieraan voor het gebruik van cav. en wiel. wel bijzonder moeilijk. De vijand werpt door het gebruik van gepantserde terreinwagens den C. Verk. A. eveneens groote moeilijkheden voor de voeten (omtrekking!). Ook de verbindingen, speciaal met de hogere commandanten (motorordonnansen) zijn uitgewerkt en functioneerden blijkbaar foutloos. Daar ook onze

lichte troepen in vrijwel dezelfde sterkteverhouding menigmaal voor soortgelijke opdrachten gesteld kunnen worden, zij 't dan ook in een ander terreintype bevelen wij de bestudeering van dit artikel ten eerste aan.

Revue de Cavalerie, Mei-Juni 1933.

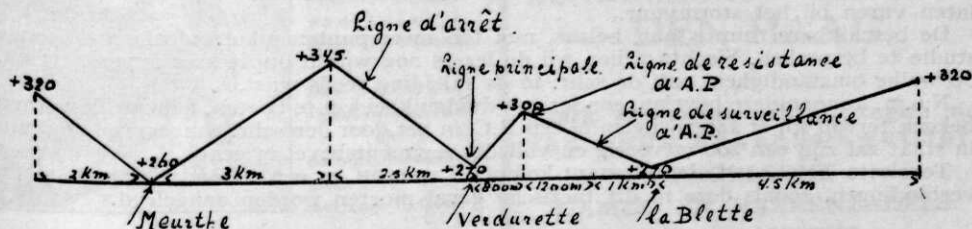
P.

DE INFANTERIE IN DE VERDEDIGING.

De Commandant X. geeft aan de hand van een tactisch voorbeeld een uitvoerige studie over het optreden van een regiment Infanterie in de verdediging, waarin de schr. achtereenvolgens bespreekt:

- de voornaamste bepalingen betreffende de Infanterie uit het divisiebevel;
- de werkzaamheden en verrichtingen van den R.C.;
- een overzicht van de wijze, waarop het regimentsbevel tot stand komt.

Alles toegelicht met bepalingen uit de Fransche voorschriften, zoodat de lezer tevens begrip wordt bijgebracht van de belangrijkste bepalingen uit deze voorschriften.

De schr. behandelt een geval — het eenvoudigste — waarbij voldoende tijd van voorbereiding beschikbaar is. De tegenpartij is nog ± 40 km van de in te richten stelling verwijderd en kan pas over eenige dagen den opmarsch aanvangen. De vijand beschikt over moderne vechtwagens. Deze omstandigheid heeft de bijzondere aandacht van den schr., niet alleen omdat de Div. C. hieraan den beslissenden invloed toekent bij de keuze van de hws (zie later) maar ook omdat reeds in het eerste bevel van den Div. C. wordt aangegeven, dat het noodige materiaal voor het aanleggen van een mijnenveld, reeds nu is aangevraagd.

De Divisie, welke is versterkt met een bataljon mitrailleurs, een afdeling motorartillerie van 75 mm en twee bataljons „werkers”, zal een front innemen van 10 km in een terrein, waarvan in onderstaande schets een dwarsdoorsnede is gegeven.

Het front van de Divisie is verdeeld in 3 vakken:
 een vak, breed ± 4 km, bezet door 1 bataljon Infanterie + het bataljon zware mitrailleurs, 1 afd. artillerie voor rechtstreekschen steun;
 een vak, waarin het zwaartepunt van de verdediging, breed 2600 m, bezet door een regiment Infanterie; twee afd. artillerie zijn aangewezen voor rechtstreekschen steun;
 een vak, breed ± 3 km, bezet door een regiment Infanterie met een afd. artillerie voor rechtstreekschen steun.

Bij de keuze van de frontlijn (zie de schets) geeft de schr. aan, dat dit is geschied om de hws te beveiligen tegen een aanval van vechtwagens.

De andere, meer klemmende redenen, behandelt de schr. te veel als bijkomstig. Deze redenen zijn:

- de noodzakelijkheid om de hoogterug 345 in eigen hand te houden, omdat van deze hoogterug het terrein ten O. van de Meurthe kan worden ingezien;
- om de waarnemingsposten, welke noodwendig op deze zelfde hoogterug moeten liggen, voldoende te beveiligen;
- omdat een eigenlijke „contre-pente” stelling hier ontbreekt, tenzij op den Oost-oever van de Verdurette, waar evenwel de diepte te gering is.

Ten aanzien van de hws vestigen wij de aandacht op de drie „lijnen”, waaruit deze bestaat, n.l.:

- ligne principale;
- ligne des soutiens;
- ligne d'arrêt.

De schrijver waarschuwt evenwel tegen de opvatting, als zouden dit drie vrijwel onafhankelijke lijnen zijn. Integendeel, zij moeten zoodanig worden bezet, dat een behoorlijke dieptewerking van het vuur is verzekerd.

Belangwekkend zijn de beschouwingen omtrent de taak en de opstelling van de voorposten, terwijl de aandacht nog valt op den eisch, welke de schr. stelt, n.l. dat de divisiereserve moet beschikken over de noodige transportmiddelen, welke in staat moeten zijn zich door het terrein te bewegen. De schr. bespreekt o.m. de vraag in hoeverre het noodig of gewenscht is de oorden, gelegen in het voorste gedeelte van de hws, ter verdediging in te richten. Hij beantwoordt deze vraag in het algemeen bevestigend, o.m. omdat oorden natuurlijke steunpunten vormen, in het bijzonder met het oog op den strijd tegen vechtwagens.

In een eventueelen stellingoorlog krijgt dit vraagstuk een ander aanzien (zie ook jaargang '32, blz. 345 e.v.).

Bijzondere aandacht verdienen de door den Div. C. en den R. C. gegeven aanwijzingen omtrent het vuurplan. De hier door den schr. ontwikkelde denkbeelden stemmen overeen met die, welke wij op een andere plaats naar voren brachten, terwijl wij onze lezers wijzen op de bepalingen omtrent de vuren op groote afstanden en de manier, waarop in dit opzicht partij wordt getrokken van de bij de voorposten ingedeelde zware mitrailleurs, o.m. omdat de schr. $\pm 50\%$ van de zware mitrailleurs uit de hws eerst wil laten vuren bij het stormvuur.

De beschikbare ruimte laat, helaas, niet toe meer punten uit deze belangwekkende studie te bespreken. Slechts willen wij de lezers nog wijzen op de zeer lange bevelen, op welke omstandigheid ook de schr. in de inleiding reeds wijst.

N.o.m. kunnen deze bevelen, zonder aan duidelijkheid in te boeten, belangrijk worden bekort, terwijl wij er aan twifelen of een R.C. in het door den schr. aangegeven stadium in staat zal zijn een zoo uitvoerig en volledig regimentsbevel te geven.

Tenslotte beschouwt de luitenant-kolonel TARRADE in een afzonderlijk artikel de verbindingen, zooals deze in dit tactische geval moeten worden aangelegd.

Revue d'Infanterie, Mei/Juni '33.

B.

MASKEERING.

Luitenant-kolonel RENDULIC geeft beschouwingen over deel IV van het Oostenrijksche voorschrift F. u. G., waarin de maskeering (Tarnung) vanuit een zoo ruim mogelijk standpunt wordt bekeken en waarin wordt behandeld, wat de tactische commandanten daarvan moeten weten. De zuivere technische zijde van het vraagstuk, zooals die vooral bij de versterkingskunst van belang is, wordt in dit voorschrift slechts in algemeene lijnen aangegeven en behoort overigens te worden uitgewerkt in het technisch voorschrift. Maskeering („camouflage" geeft eigenlijk in dit ruimere verband een betere aanduiding van het begrip v. T.) heeft niet alleen een passief, doch wel degelijk tevens een actief karakter. Zij omvat alle maatregelen, die het den vijand bemoeilijken op het juiste oogenblik de goede waarnemingen te doen. Deze maatregelen hebben niet alleen betrekking op de troepen zelf, doch ook op de voorbereiding der landsverdediging, de handelingen van de legerleiding, enz.

Als een van de meest belangrijke onderdeelen van de actieve maskeering beschouwt het voorschrift de „Verschleierung", welke tot doel heeft door *gevecht* (vooral van luchtsrijdkrachten) de resultaten van 's vijands ophelderings- en waarnemingsdienst te verhinderen of minstens te bemoeilijken.

Het verbergen is nimmer het doel der maskeering, doch steeds slechts middel om de eigen troepen en middelen verrassend in actie te kunnen brengen en de uitwerking van de wapenen der tegenpartij te verminderen.

Na de algemeene grondslagen worden tenslotte in het voorschrift op uitgebreide wijze behandeld de maskeering gedurende de beweging, de rust en het gevecht.

Militärwissenschaftliche Mitteilungen, Juni 1933.

v. T.

J. & A. LE POOLE - LEIDEN
 Gevestigd 1680
**Fabriek van het echte Leidsche Wollen Vlaggendoeck
 en van Weefgarens**